

A

H O S S Z U H E G Y I Á L L A M I G A Z D A S Á G
G A Z D A S Á G F Ö L D R A J Z A

Doktori disszertáció.

Irta:

H A D N A G Y J Á N O S
tanítóképző int.tanár

B A J A

1 9 6 1

Diss. B 185

„A mezőgazdaság szocialista átalakításával egy időben a szocialista mezőgazdasági üzemekre támaszkodva leküzdjük a mezőgazdaság viszonylagos elmaradottságát." /MSZMP VII.Kongresszusán./

E l ő s z ó

A népgazdaságunk egyes ágazataiban bekövetkezett változásokat, a felszabadulás után történt nagyarányú fejlődést, csak úgy tudjuk felmérni, ha közvetlen szemlélőivé válunk az eseményeknek.

Az 1949-ben alakult Hosszuhegyi Áll.Gazdaság és körzete is alkalmas volt arra, hogy a szocialista nagyüzem természeti-, települési-, és gazdaságföldrajzi alakulását vizsgálat tárgyává tegyem.

A táj változatos földrajzi képe, a tájba települt népek nagyban hozzájárultak az Áll.Gazdaság létrehozásához, továbbfejlesztéséhez.

E munka elkészítését helyszíni szemlék, megfigyelések, feljegyzések sorozata előzte meg. A dolgozat az Áll.Gazdaság fejlődésének 12 éves multját tükrözi, de mellékletei, ábrái is hozzásegítenek továbbfejlesztési terveik elkészítéséhez.

Ha ezt a célokat megközelítettem, nem volt hiábavaló a fáradozásom.

Hálásan köszönöm dr.Korpás Emil, a földrajztudományok kandidátusa, tanszékvezető egyetemi docens ur. jóindulatu tanácsait és utbaigazításait, amelyek nélkül munkám értéke sokkal kevesebb lett volna.

Baja, 1961. július hó

A szerző

B E V E Z E T É S

16 éve már annak, hogy itt lenn, a Duna mellett, Sükösd körzetében élő népek életében is új fejezet kezdődött. A felszabadulás, majd a rákövetkező nagyarányú társadalmi változások nagy fordulatot hoztak. Új honfoglalók jelentek meg a nagybirtokokon és az egykori érseki birtokon is. A megyei, járási határok is megváltoztak azóta. Mélyreható változásokat eredményezett a lakosságcsere is. /A németység kitelepítése/.

Megmozdult a falu parasztsága. Bár kezdetben bizonytalanul, de lassan erősödve mind biztatóbban haladt a szocialista mezőgazdaság útján. A szocialista szektorok fejlődésének szép példáját mutatja a már több mint 10 évvel ezelőtt alakult Hosszuhegyi Állami Gazdaság is. Az állami gazdaságok már össznépi tulajdonban lévő, mezőgazdasági termékeket előállító szocialista nagyüzemek. Szerepük, céljuk, feladatuk tehát merőben más, mint az állami birtokoké volt, amelyek főként állattenyésztő üzemek voltak, és a kapitalista nagybirtokosok érdekeit szolgálták. Az állami gazdaságok tulajdonképpeni szervezése, fejlesztése csak 1948 után kezdődött meg. Ettől kezdve valamennyi állami birtokot, továbbá a mezőgazdasági tartalékterületek jó részét az állami nemzeti vállalatok vették át. Az állami gazdaságok feladatait az árutermelés nagyarányú fokozásában, a mezőgazdasági termelés fejlesztésében, a nagyüzemi termelés fölényének gyakorlati biztosításában jelölte meg kormányzatunk. Tehát az általános termelési feladataikon kívül jelentős politikai szerepük is van, különösen a mezőgazdaság szocialista átszervezésének időszakában.

Az állami gazdaságban az irányítás szerepét egyszemélyi felelősséggel az igazgató látja el, akit munkájában szakhelyettesei támogatnak. A termelés irányát az állami gazdaság profilja szabja meg. Rendszerint több üzemegységre, ezeken belül brigádtérületekre támaszkodik. Feladata, hogy egyre növekvő mértékben vegyen részt lakosságunk ellátásában mezőgazdasági terményekkel és termékekkel, egyre több nemesített vetőmagot és kiváló tenyészállatot juttasson az egész mezőgazdaságnak, valamint a szocialista nagyüzemi termelésben mintaszerű gazdálkodással mutasson példát. Mind ezt a belterjes gazdálkodás tényezőinek következetes fejlesztésével igyeksenek elérni. Ezek a tényezők:

- 1./ a megművelt föld egységnyi területére jutó munkaeszközök és gépek értéke,
- 2./ a trágyázás mértéke,
- 3./ az állatállomány nagysága és minősége,
- 4./ az alkalmazott bér munka ill. élő munka-ráfordítás mértéke,
- 5./ a vetésterület szerkezete, a kalászosok és egyéb szántóföldi növények aránya,
- 6./ a fejlett művelési módszerek alkalmazása. A mezőgazdaság belterjes fejlesztésének célja az átlagtermések, hozamok emelése és az egységnyi területről nagyobb értékű termékeket adó termelési ágak fejlesztése.

A Hosszuhegyi Állami Gazdaság nem a legkedvezőbb termelési feltételekből -- egyrészt természeti tényezőkből, másrészt gazdasági körülményekből és a termeléshez szükséges munkaerőből és azok szakismeretéből -- tevődött össze. Az Állami Gazdaság ott létesült, ahol árvizes területek és nagykiterjedésű homokhátak voltak. Harcot követelt az Állami Gazdaság dolgozóitól, szakvezetőségétől a természetföldrajzi adottság megváltoztatása. A környéken lakók a gazdaság megalakulása előtt csak a paprika termelését tartották egyedül jövedelmező forrásnak. A természet erői feletti harc egyre növekedett a termelőerők fejlődésével. A munka-

eszközök és a munkaerő bővülése, a tapasztalt szakvezetők munkamódszerei hozzásegítették a gazdaságot a mai képének kialakulásához. Mindez csak a szocialista társadalmi formában valósulhatott meg, amikor a termelési viszonyok teljesen megváltoztak. A kapitalista termelési viszonyokban az egyszerű, kezdetleges eszközökkel nem vehették fel a harcot a természettel. /homok, árvi/ . Gép, „doser” kellett! Ilyen beruházásokra csak az állandóan fejlődő szocialista nagyüzem volt képes. A kopár, legelőknek használt nagy homokterületeken ma már józamatu szőlőt és gyümölcsöt /almát, barackot/ érlel az egyébként is melegen sütő nap. Lent az árterén hullámzó buzatenger, a zöldellő nagy kukoricatáblák, legelésző nyájak a nagyüzemi mezőgazdaság nagyszerűségét, az átalakult új társadalmi formát, a táj új képét mutatják. /1.sz.melléklet: 1900-as években készült térkép Sükösd körzetéről/.

A./ A táj földrajzi helyzete a Duna-Tisza között

A Duna-Tisza közötti hátság a Duna és a Tisza árterénél mintegy 50 m-rel fekszik magasabban. A Kiskunság déli részén eléri a 160-170 m tengerszint feletti magasságot is. Különösen délfelé Kecel és Baja között végződik meredek peremmel a Duna ártere felé. Ez a kecel-bajai magaspart. A Duna-Tisza közti hátság területén futóhomok mellett sokfelé lösz is találunk, viszont több helyen a homok vékonyabban-vastagabban betakarja a lösz is. Jól megfigyelhető ez a kecel-bajai magaspart oldalában.

A Duna-Tisza közén ma már csak kisebb foltokban „fut” a homok, pl. Jánoshalmától nyugatra. A múlt század elején a buckák felszínén még nagyrészt füves puszták voltak. Ezeket legfeljebb csak rossz legelőknak használhatták, és sok helyen a homokot nem borította a növényzet. Azóta azonban az erdősítéssel, a földműveléssel, főleg a szőlő- és gyümölcs-termesztéssel megkötötték a futóhomokot, és termőtalajt alakítottak ki a felszínén.

1900-as években készült térkép Sükösd körzetéről.

A Duna-Tisza közti hátságtól nyugatra, Csepeltől Bajáig hosszasan nyulik el a Duna völgye. Az egész területet a Duna eróziója mélyítette ki, és töltötte fel folyami üledékekkel. A Duna völgye tökéletes síkság, alig van rajta térszíni kiemelkedés. A Dunavölgy felszínét átmosott, iszapos lösz borítja.

Nagy része szabályozás előtt ártér és beláthatatlan mocsárvilág volt. A szabályozás óta a régi, mocsaras szitytyók, turjánok, erek és fokok, a hajdani Dunamedrek mélyedései mind szárazra kerültek. Különösen sok mocsár és nádas volt Kalocsa-Kiskőrös vonalától délre Bajáig, ahol nagy mennyiségű tőzeg képződött.

Homokos részek a Duna mellett /teraszdarabokon Soltig találhatók. A szikes területeket nem számítva, a Dunavölgy talaja igen termékeny. A talajt kiszáritó belvíz-levezető „Átokcsatorná”-t első ötéves tervünkben összekötöttük a Dunával. Szárazság idején most a csatorna mentén öntözni is lehet. A szántóföldek a Duna völgyében általában közvetlenül a Duna mellett húzódnak, a szőlő és gyümölcsösöket a magaspartra telepítették. /2.sz.melléklet: A Hosszuhegyi Állami Gazdaság körzetének közigazgatási térképe/.

A Hosszuhegyi Állami Gazdaság körzetének természetföldrajzi képe

Felszíne: A Hosszuhegyi Állami Gazdaság természetföldrajzi körzetét a Duna-Tisza közének délnyugati sarkában találjuk, ott, ahol a kecel-bajai magaspart keskenyre szorítja a dunamenti árteret. /A térképen a keleti hosszúság $18^{\circ} 55'$ és $19^{\circ} 15'$; szélesség $46^{\circ} 15'$ és $46^{\circ} 25'$ között találjuk. /A Dunavölgy Kalocsától délre fekvő területére és a vele szemben húzódó Bácskai homokhát nyugati peremrésszére terjed ki. Közigazgatásilag a bajai járás északra húzódó dunamenti területe, amelyet északon a kalocsai, kőrösi, ke-

leten a halasi járások
községei határolnak.

Nem is hinné az
ember, hogy az Alföld-
dön jár, hiszen ez a
hepe-hupás felszíni
forma az első látásra
a baranyai dunamellé-
ki dombokra emlékezte-
ti az utazót. Talán a
gazdaságnak a „Hosszu-
hegyi” elnevezésében is
kifejezésre jutott e
területnek az Alföld-

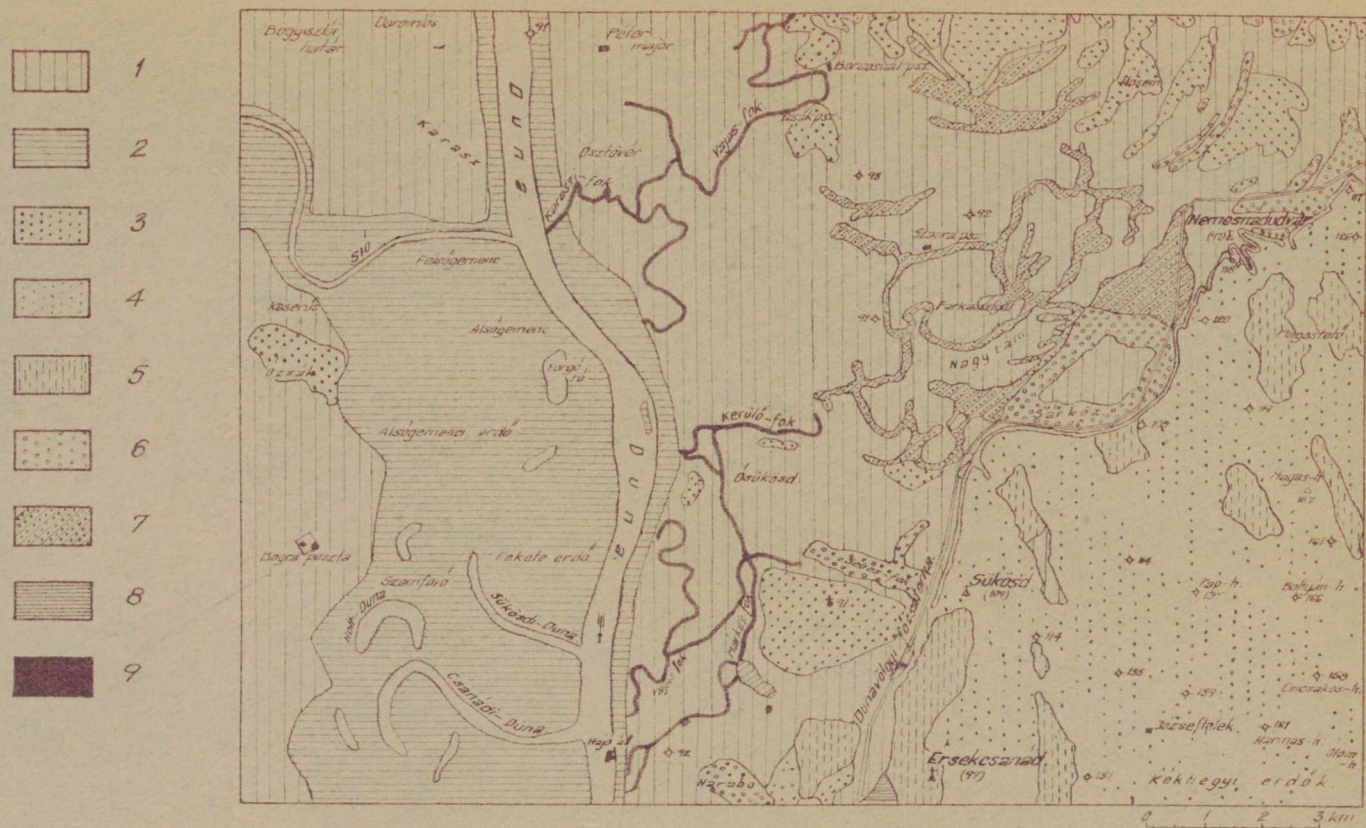
1. Kecel-bajai magaspart
Hildpusztánál.

höz viszonyított magasabb szintbeli különbsége. /Az Állami
Gazdaság egyes számú üzemegysége is elsőnek a legmagasabb
homokháton létesült/.

A tájon belüli felszíni különbségek éles vonalát az
ősi Dunameder szélén — a Dunavölgyi Átokcsatorna vonalá-
ban — a magaspart húzza meg. A kérdéses terület tehát a
dunamenti mélyebb ártéren és a Duna-Tisza közti magasparti
hátságon oszlik meg. A szintbeli különbségek a térképről is
leolvashatók. A dunamenti árterületen 88-93 m tengerszint
feletti, a Duna-Tisza hátságon 105-115 m tengerszint fe-
letti kezdő magasságot, majd 150-170 m tengerszint felet-
ti magasságokat találunk. /Ólomhegy: 174 m/.

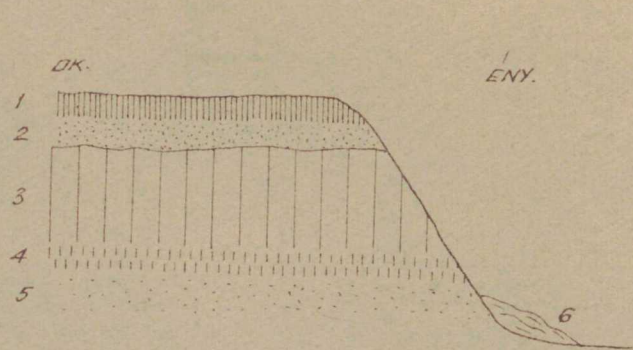
A két szintkülönbségű terület szerkezeti felépítésé-
ben a fiatal pleisztocén és holocén rétegek vesznek részt.
/3.sz.melléklet: Láng Sándor geológiai térképe/.

A terület nyugati felében a jelenkori dunai ártér
gáton kívüli térszínén a Duna szabályozása során holtmed-
rek, keskeny fokok, fattyuágak maradtak vissza. Feltöltő-
désük lassú, mert a Duna kiáradása során visszamaradt szo-
kásos iszaplerakódás elmaradt. A gátak közötti terület
/hullámtér/ feltöltődése a gyakoribb magasvizek miatt gyor-
sabb.

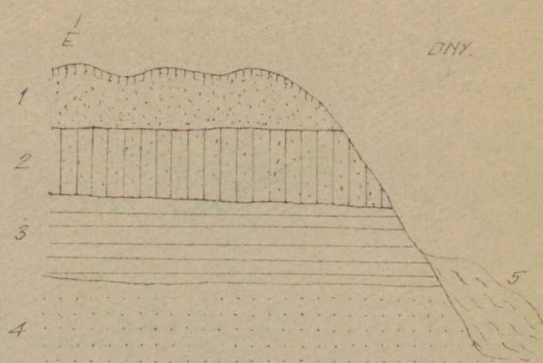
Sükösd környékének földtani térképe

1 = alluvium, 2 = a jelenlegi Duna-arter alluviuma, 3 = lösziszap (magasabb szintű alluvium), 4 = laza futóhomok, 5 = kötött futóhomok, 6 = tőzeg, 7 = réti agyag, 8 = típusos lösz, 9 = víz, Dr. Láng Sándor után.

A nemesnadudvari meredek partfal vázlatos szelvénye.

1 = 0,0-0,5 m-ig homokos humusz, 2 = 0,5-1,5 m-ig sárgásbarna, apró és közepes szemű futóhomok (holocén), 3 = 1,5-5,0 m-ig fakosárga lösz (nehel homokos lösz), szárazföldi vagy félig vízi löszcsigával (pleisztocénvégi), 4 = 5,0-5,5 m-ig szürkessárga lösz, nehélsok vízi csigával (újpleisztocén), 5 = vörös, majd szürke, közepes szemű homok (újpleisztocén), 6 = omiladék.

Homokos lösz Nemesnadudvar és Sükösd között a Duna-arteri-átjáró mellett, meredek partfalban a 105 m-es magassági pontnál.

1 = 0,0-2,0 m-ig sárgásbarna futóhomok, tetején vékony humuszos homoktalaj, 2 = 2,0-4,5 m-ig világossárga löszös homok, 3 = 4,5-7,0 m-ig, szürkessárga infúziós lösz, 4 = 7,0 m-től világosszürke folyami homok, 5 = omiladék.

Az árterületeken alacsony, 4-6 m-es és 7-9 m-es közép-magasságú szinteket találunk a Duna 0 pontja felett. /Baja vízmércék 0 pontja ma 84,72 m., országos tengerszint feletti magasságban áll!/.

Az egész ártér felszínét széles sávban tőzeg, tőzegrés, lápi agyag, réti agyag, löszös iszap, meszes iszap fedi.

A Duna melletti árterületeket kezdetben zsombékos, galériás erdők borították a gyakori árvizek miatt. A későbbi szabályozás /belvíz-szabályozás/ után e gazdag termőterületet az okszerű gazdálkodás eredményeként kultúrnövények foglalták

2.kép: Ártér Hildpusztánál.

el. Az Állami Gazdaság ebből ma már igen tekintélyes termőterületet hasznosít, a szántóföldi növénytermelés során.

A Duna árterületéről K-DK irányban a Duna-Tisza közötti hátság alföldi lösszel és futóhomokkal fedett felszíne emelkedik ki. A löszös rétegsor csak a Ny-i peremen kerül felszínre, de ez is homokkal keveredik már a rétegsorokban. A peremtől K felé haladva gyengén futóhomokos a felszín. A buckasorok iránya ÉNY-DK-i, 10-20 m magasak. A lejtőszögük $1^{\circ}5'$ -- $7^{\circ}5'$, amely még a gépi talajművelést is lehetővé teszi.

A terület művelését -- eltekintve a meredek löszperemektől és kevés vízállásos vagy vízjárta területtől -- a domborzati viszonyok sehol sem akadályozzák. Azt elsősorban az éghajlati és talajviszonyok szabják meg.

Éghajlata: a Hosszuhegyi Állami Gazdaság éghajlatában is az Alföld DNY-i tájához tartozik. Annak határán é-

rintkezik a dunántuli éghajlati körzet DK-i tájával, s így bizonyos mértékig átmeneti helyzetet foglal el.

Éghajlati megfigyelő állomások É felől Kalocsán, D felől Baján vannak, ahol országos értékű észleléseket folytatnak. A középtájon fekvő Állami Gazdaság területén 10 éves megfigyelés átlaga mutatja a körzet éghajlati különbségeit.

Hőmérsékleti átlagok:

	Közép- és alsó dunai ártér C°	Duna-Tisza közi homokhát C°	Kiskunsági sziktér C°
Téli hőmérsékleti átlag	3,6	8,6	3,6
Téli hőmérséklet minimum	-13,9	-16,2	-15,1
Tavaszi hőmérsékleti átl.	13,7	13,7	13,7
Tavaszi hőmérséklet max.	29,0	29,8	28,7
Nyári hőmérsékleti átlag	19,7	19,7	19,7
Nyári hőmérséklet max.	35,1	34,9	32,9
Évi hőmérsékleti átlag	10,6	10,7	10,7
Januári középhőmérséklet	- 0,9	- 0,9	- 1,5
Juliusi középhőmérséklet	21,5	21,7	21,6
A két középhőmérséklet külömbisége	22,4	22,6	23,1

Csapadék átlagok:

	Közép- és alsó dunai ártér m/m	Duna-Tisza közi homokhát m/m	Kiskunsági sziktér m/m
Átlagos évi csapadék	583	590	568
Maximális évi csapadék	860	882	989
Minimális évi csapadék	401	311	310
Csapadék április-szeptember között	338	342	334

Kalocsa-Sükösd-Baja területein mért hőmérsékleti átlagok 1901-1930. években.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Évi átlag C°
Baja	-0,8	0,2	6,2	11,0	16,3	19,7	21,5	21,1	16,8	11,3	5,2	1,1	10,8
Kalocsa	-0,7	0,4	6,1	10,8	16,4	19,8	21,9	22,0	16,7	11,3	5,0	1,1	10,8

1901 - 1950

Baja	-1,3	0,4	6,0	11,4	16,7	19,9	21,8	21,2	17,1	11,3	5,5	0,9	10,9
Kalocsa	-1,2	0,5	5,9	11,2	16,7	20,0	22,2	21,2	17,1	11,3	5,3	0,9	10,9

1950 - 1960

Sükösd Áll. Gazdaság	-3,5	2,4	6,3	12,7	15,5	20,7	22,5	21,9	18,7	19,7	6,1	2,2	12,4
----------------------------	------	-----	-----	------	------	------	------	------	------	------	-----	-----	------

Az évi napsütéses órák száma 2000-2100. A tenyészidőszak hőösszege 3100-3200 C° között mozog. A téli felfagyás homokon - 20 - 25 C°, az ártéren - 18 - 20 C°-ot is eléri.

A csapadék 18 %-a télen hull le, 26 %-a tavasszal, 29 %-a nyáron és 27 %-a ősszel. A vegetációs időszakra esik az évi csapadék 59 %-a.

Az évi csapadék /1901-1950 évek átlagában, Baja-Kalocsai megfigyelések alapján/ 550-650 mm körüli, korányári maximummal, másodlagos kisebb őszi maximummal. A kalászosok tenyészidejére /március-június/ kevés csapadék jut, 225 mm. A kapások tenyészidőszakára /április-szeptember/ 300 mm. A csapadék általában nem akkor jelentkezik, amikor a növényzetnek szüksége van rá, ezért a gyakori aszály ellensúlyozására öntözni kell. A kialakult erdőfoltokat erdősávokkal kell összekötni! A csapadék a bajai és a kalocsai átlagnál sokkal alacsonyabb, mert a felhőzet a szekszárdi dombokon már előbb kiejti csapadékát. Az évi felhőzet 55-60 %-os borulást mutat. Zivataros napok száma 25-35. A ködös napok évi száma 30-40 nap, ez különösen a magaspárt alatti területre /ártérre/ száll le.

Az uralkodó szélirány Kalocsán É-i, az Áll.Gazdaság körzetében ÉNY-i, de volt viharos D-i szél is, Baján ÉNY - DK-i.

Mikroklimára vonatkozó megfigyeléseket 1950-től végeznek a gazdaság területén, ahol vannak is ilyen jellegű különbségek a dunai ártér, a nyílt homokhát területei között.

Kalocsa- Sükösd - Baja területén mért csapadék-átlagok

1901 - 1930

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Évi átlag m/m
Baja	32	29	40	62	61	67	57	55	55	54	49	45	606
Kalocsa	29	33	34	54	61	63	53	51	53	46	47	43	567

1901 - 1950

Baja	34	31	39	58	67	66	54	50	50	57	59	43	608
Kalocsa	34	36	36	52	62	64	51	52	50	52	55	43	586

1950 - 1960

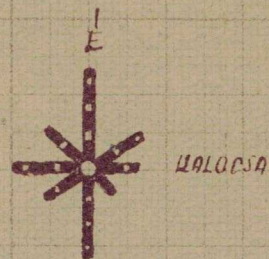
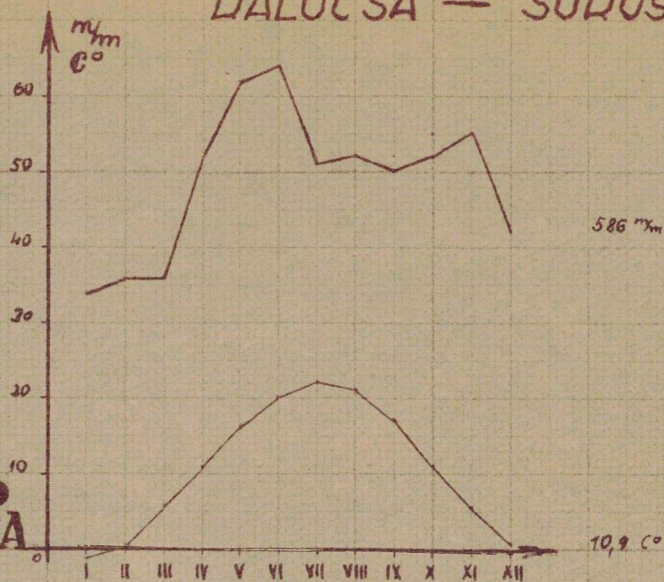
Sükösd													
Áll.	40,3	37,5	27,4	35,3	63,7	92,9	57,1	30,6	23,8	39,6	63,0	47,1	558
Gazdaság													

HÖMÉRSEKLET, SZÉL ÉS CSAPADÉKÉRTÉKEK

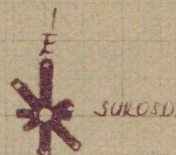
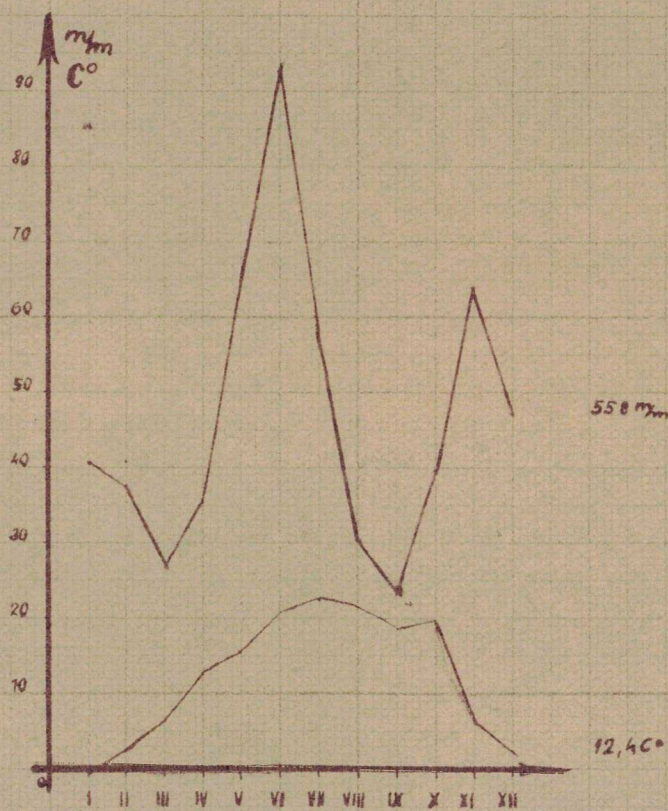
HALOCSA — SÜRKÖSD — BAJA.

4.sz. ábra.

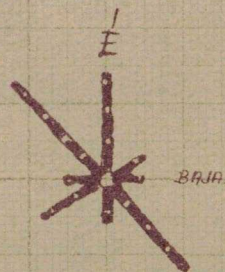
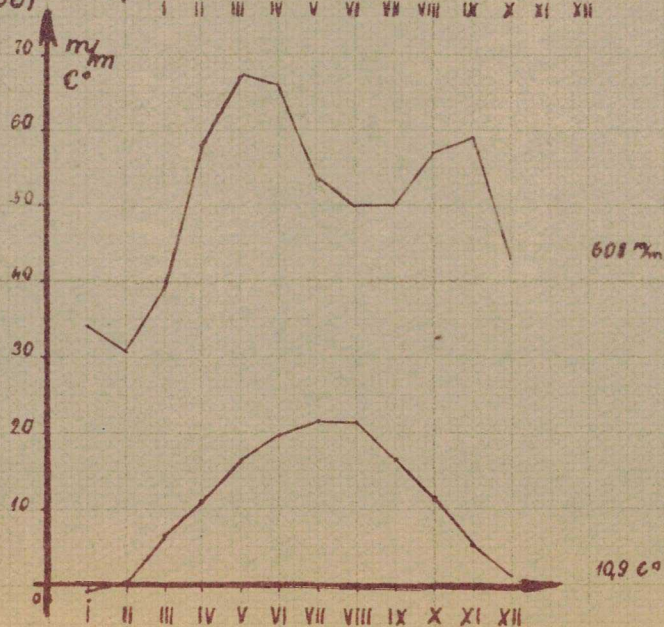
HALOCSA
1901-1950

SÜRKÖSD
1950-60

BAJA
1-1950

Az éghajlati viszonyai alapján az Állami Gazdaság mezőgazdasági termelése alföldi és az is marad, de kiegészülhet a Duna és domborzat nyújtotta mikroklimatikus előnyökkel. /4. sz. melléklet. Éghajlati grafikon/.

Vízrajz. E területnek a vízrajzi helyzete csak az ártéren mondható kedvezőnek, ahol nemrégiben még nagy láp és mocsárvilág volt. Ezzel szemben a homokhát vizigényes, ami mezőgazdasági szempontból nagy problémát is jelent. A Duna ezen szakaszát /Baja-Kalocsa közötti 1480-1516-os folyamkilométerek között/ középszakasz jellegűnek tünteti fel a Vízügyi Igazgatóság. A Dunától Csanád 4, Sükösd 7 1/2, Nádudvar 12, Császártöltés 22 km-re települtek. Megjegyzendő, hogy Csanád és Sükösd régi lakói 1805-ben még az ártéren éltek /Ósükösd, Ófaludülő- ez Csanád volt/, 1916-ban áttelepültek a jelenlegi helyükre, mert a gyakori árvíz az ártéren komoly károkat okozott a lakosságnak.

A Duna meder alakulásával kapcsolatosan igen érdekes megállapításokat olvashatunk Pécsi M. „A Dunavölgy alakítása és kialakulása” c. könyvének 252. oldalán. „Sümegei szerint a Duna jelenlegi É-D irányú völgye a holocén eleje óta alakult ki. Bulla-Erdélyi,

3.kép: Ebtófok Érsekcsanádnál.

lyi, valamint még több más szerző véleménye, hogy a Duna jelenlegi völgyét az utolsó interglaciális óta alakítja. Egyetértünk Sümegeivel abban, hogy a Dunát, amit Kiskőrös-nél átvágott a Duna-Tisza közén DK-felé, a kalocsai peremsüllyedés térítette mai ÉD-i irányba. Ekkor elrombolta a

dunántuli folyók alföldperemi hordalékkupját.- Azóta hosszú ideig kalandozott a Duna vize, a még ma is látható holt-medrek, fattyúágak, fokok medreiben. Ezek eredetileg a Dunához hasonló szélességűek lehettek. A Vajas-fokot pl. a Mikoviny-féle térkép még tekintélyes Dunaágnak tünteti fel. A mai Duna és a Vajas-fokok közötti terület hatalmas sziget volt. Ma a Vajas-fok medre annyira összehúzult és feltöltődött, hogy kevesen merik egykori nagy Dunaágnak elképzelni, pedig a Vajason keresztül a középkori hajók még Kalocsát felkeresték."

Baja-Kalocsa közötti átvágásokkal a Duna folyásrövidülése 57 km lett. /Átvágásokat 1893-1900 közötti időben végezték/. 1897-98-ban a védőgát-építés után az érsekcsanádi Dunagátnál szivattyutelepet építettek a belvizek át-emelésére. A Dunavölgyi Átokcsatornát 1916-ban kezdték építeni. Ezen a szakaszon a védelmi töltés 22 km.

A belvizmentesítési tervet 1859-ben készítették el. A munkálatokhoz csak 1883-ban fogtak hozzá. A régi szállások lakói töltésekkel körülzárva védekeztek a feljövő belvizzel szemben. Megjegyzendő, az ártér talajvizszintje még ma is magas.

4.kép: 1956-os jeges ár.

A Duna szabályozása előtti időkben minden évben kiöntött, minden évben árvíz volt. Nagyobb árvizek: 1876-os jégmentes árvíz, 1940-41-es jeges árvíz, 1954-es /zöldár/ nyári árvíz és az 1956-os jeges árvíz, amely már a gazdaságot is károsította. 1896-ban csónakból arattak. 1941 -

ben a solti árviz után a víz az Állami Gazdaság VI. számú üzemegysége irányában folyt bele a Dunába. 1942-ben az eső és a talajvíz több volt, mint a Duna árvize. 1945-ben, a II. világháború idején lövéseket furtak a töltés-oldalába, és áprilisban a kiöntött Duna 4-5 község területét elöntötte. Az 1956-os árviz Szántópusztánál, az V.számú üzemegységnél szakította át a gátat 200 m-es szélességben. Az üzemegység fele nem volt üzemeltethető abban az évben. Az 1956-os jeges árviz hat gátszakadáson keresztül tört be, és a dombok oldaláig tengerré változott a terület. A gátak erősítése még napjainkban is folyamatban van. A Gazdaság VI. sz. üzemegysége a dunamenti lapályos agyagon terül el. Ez a terület a legalacsonyabb része a Duna-Tisza közének, ezért az ide összegyűlemlő vizet három beemelő szivattyúval emelik be a töltésen belülre, a Dunába.

Minden belvíz ide összpontosul, az érsekcsanádi részre, a VI.sz. üzemegységbe, Dunapatajtól és Solttól kezdve. A belvízrendezés nemcsak a vadvizek levezetését célozza, hanem a kultúrnövények öntözését is. Ma már ezek a területek kertészeti földek, rizstermelő, viziszárnysatelepek, halgazdaságok létesítésére is alkalmasak. Élnek is ezzel a lehetőséggel a tsz-ek és az Állami Gazdaság.

/5. és 6. melléklet az 1883-as és 1958-as belvízrendezésről./

5.kép: Hajóállomás Érsekcsanádnál.

5.sz.ábra.

Belvizvezetés a Sarkközben
az 1883.évi terv szerint.
1:100.000

BELVIZRENDEZÉSI MŰVEK A SÁRKÖZI VIZRENDSZERBEN
1958. ÉVI OKTÓBER HAVI ÁLLAPOT.

M = 1:100.000

A terület DK-1, kisebbik felén, futóhomok van a felszínen. Itt vízfolyás nincs. A kutakban levő talajvíz a homoktakarótól függően közepes vagy még nagyobb mélységben van, mindenesetre mélyebben, mint a szomszédos Duna-ártéren.

Az ártéren 3-7 m mélyről, a homokháton 26 m mélyről hozzák felszínre a kutak vizét a Gazdaság területein.

6.kép: Halastó, viziszárnyastelep.

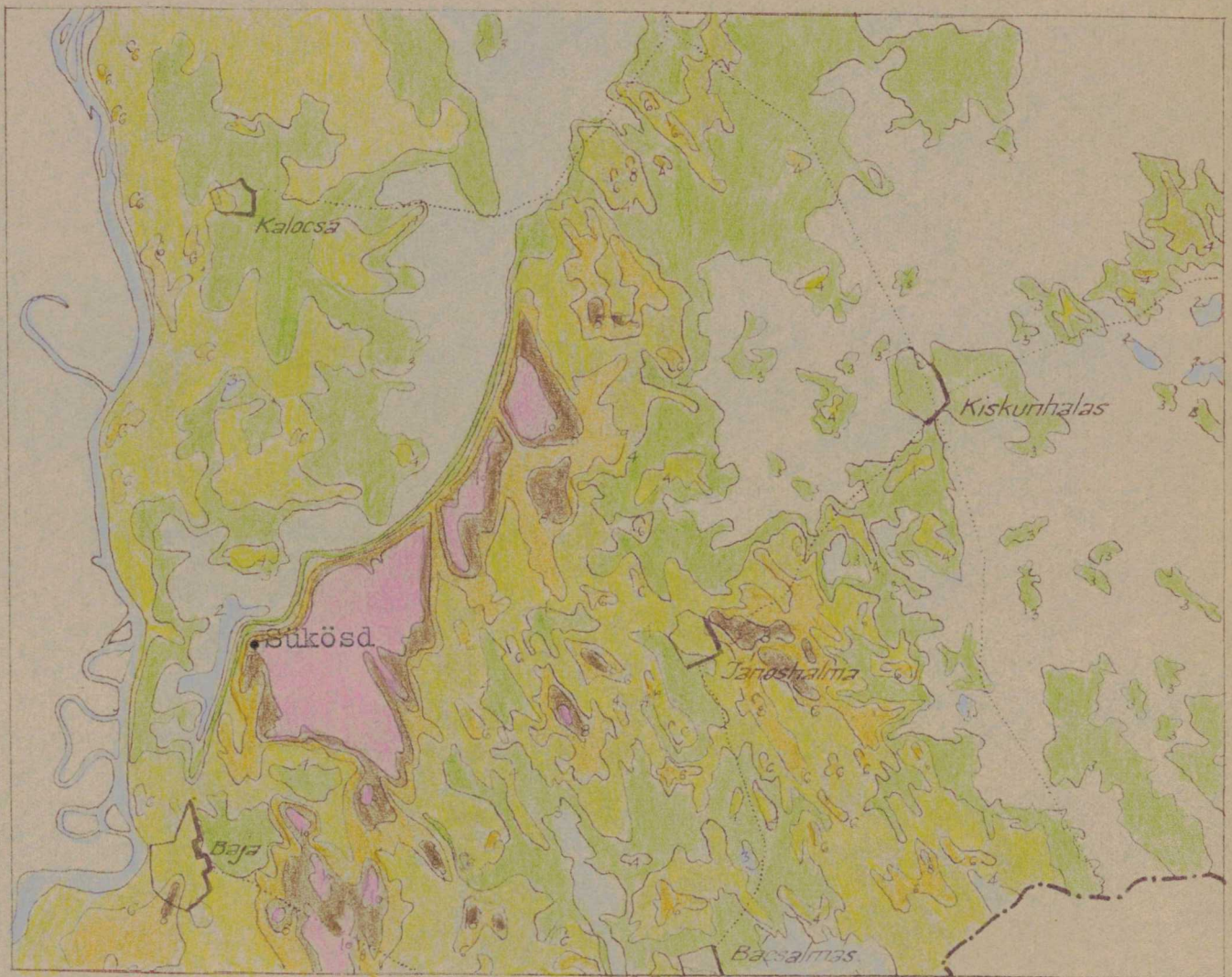
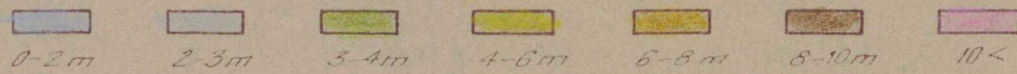
Az Állami Gazdaság üzemegységeiben a következő megoszlásban találjuk a kutakat:

I. sz. üzemegységben	4 mélyfuratu
II. sz. "-	2 "-
III.sz. "-	2 "-
IV. sz. "-	5 "-
V. sz. "-	3 "-
VI. sz. "-	1 "-

A kutak száma községenként:

Sükösdön ásott	40	furt	5
Nádudvaron "	5	"	5
Csanádon "	77	"	7
Hajóson "	21	"	2
Császártöltésen "	6	"	+ 3
			- 2

A víz tárolása az Állami Gazdaságban tartályokban történik. A tárolt vizet ivásra és permetviznek használják fel a homokon. A talajvíz ingadozása április, június, július hónapokban a legnagyobb.

TALAJVIZTÜKÖR MÉLYSÉGE A FELSZÍN ALATT AZ ALFÖLDÖN.
(RONAY - BOCZAN.)

A VI.üzemegységben az öntöző csatorna vezeték beállításával történik. Szántópusztánál az Érsekcsanádön a csatornából veszik a vizet kb. 100 holdra. A homokon, mintegy 100 k.holdon /komló/ folyt barázdas és szórófejes permetező öntözés. Hilden, a 275 k holdon

7.kép: Szivattyutelep Érsekcsanádön.

a csőkutas öntözést 4 kutból látták el. /kukorica, lucerna, cukorrépa és másodvetések/. A gazdaság területén a távlati terv a csőkutas öntözés megvalósítása. A 4000 k. holdra tervezett öntözés megvalósítása reális, a legkedvezőbbek a feltételek. /7. sz. melléklet: Talajvize mélysége a felszín alatt az Alföldön/.

A talaj: A mezőgazdasági termelés szempontjából a talajviszonyok viszonylag kedvezőek. Az Állami Gazdaság és környékének azonos kőzet- és szerkezeti felépítés, valamint azonos éghajlat folyamánként a talajviszonyok alapvonásaikban sok esetben egyezők. A mezőgazdasági művelést, eltekintve a vizállásos /ártér/ területeitől, a domborzati viszonyok seholsem akadályozzák.

A Gazdaság szerves része a Kecel-bajai magasdomb. A dombokon a lejtésszög észrevehető. A buckás felszint lesímitják /dózerozzák/, gépi művelésre tesszik alkalmassá. A IV. V. VI. üe. D-nek lejt, az I. II. III. üe. szorványos dombos felület, ahol a dombok általában DK-nek, maga a Gazdaság Ny-nak lejt.

A terület meg-
oszlása talajfélesé-
gek szerint:

Homokhát I.üe.

II.üe.

III.üe.

50 %-a sárgahomok, 50
%-a barnahomok, de
van benne kötöttebb
természetű rész is.
A sárgahomok alatt
lösszs a talaj./Nem
tipusos lösz!/
8.kép: Homokhátak I.sz.üe.-ben.

Ártér IV.üe. 2/3 részben lápi és réti agyag, 1/3 részben
V.üe. homok. Kis, szikesedésre hajlamos foltokat
VI.üe. találunk.

Kálmajori kut talajszelvénye: /25 m/ - Vizügyi Igaz-
gatóság adata.

0 - 0,5	m	humusz
0,5- 1,2	"	sárgaagyag
1,2- 4	"	sárga homokagyag
4 - 16	"	szürkehomok
16 - 19	"	kavicsos homok.
19 - 19,7	"	szürke finomhomok
19,7-20,4	"	kavicsos homok /borsó nagyságu/
20,4-22,7	"	homokos kavics /apró/
22,7-23,1	"	közepes nagyságu homok
23,1-25,1	"	finomhomok.

Az I.II.III. sz.üe. homoktalajain szőlő, gyümölcs és
komlótermelés folyik és kevés szántóföldi növénytermesztés.
A IV.V.VI.sz. üe. agyagtalajain gabonafélék, kapások és ta-
karmánynövények teremnek a legjobban. Az Állami Gazdaság
profiljának kialakítását a talaj minősége is befolyásolta.
Hiba, hogy a feltalaj alatt sok helyen homok található, így

a csapadék leszivárog az alsó rétegekbe. Szántópusztán helyenként a feltalaj alatt már 30 cm-re homokot találunk. A homoktalajok természetüknél fogva éhesebbek. Hamarabb feltárják a humuszt. Gyengén meszesek, 7 - 8,2 P^H értéket mutatnak. Gyengébb táperőben vannak a talajerő visszapótlására fokozottabb igényt tartanak. /Pillangósok, zöldtrágya, tőzeges fekáltrágya/. Gyenge a víztartó képessége is, éppen ezért az öntözés fokozásával a termények átlaga is növelhető.

A homokhát szántói és kiöregedett szőlői az I.világháboru után -- majd a II.világháboru után kitelepített svábok földje parlaggá vált. A felszabadulás után szocialista átszervezés eredményeként a homokhát-terület képe nagyban megváltozott. Nagy

9.kép: „Dózerolás.”

területen szőlő; /2000 kh/ gyümölcs- /1000 kh/, erdőtelepítés /600 kh/ vette kezdetét, amellyel az eddig hasznosíthatatlan homokterületen az Állami Gazdaság főprofilját alakíthatja ki.

A terület ilyen módon történő megosztása biztosítja az Állami Gazdaság termelési ágazataiban a jövedelmező megosztást. Kedvezően mutatkozik ez a szántóföldi növénytermesztés, állattartás, szőlő, gyümölcssterületek megosztása és a munkaerő-elosztás szempontjából is. A szomszédos községek területe művelésági és vetésterületi megosztásában a különböző talajok nyújtotta lehetőségek kihasználása eddig is megmutatkozott, de bizonyára van még kihasználatlan előny is. /8.sz. melléklet: Kreibig-féle talajtérkép/.

USZOD

FOKTO

KALOCSA

BATYA

ÓREGCSERTO

HOMOKMEGY ALSÓMEGY

MISKE

CSASZARTÖLTES

FAJSZ

HAJÓS

DUSHOK

HAJÓSI PINCEK

NEMESHADNÓVÁR

SÜKÖSD

BOROTA

ERSEKCSANAD

REM

BAJA

CSAVOLY

FELSŐSSENTIVÁN

TATAH

SZERETLE

MATETELKE

BÁCSBOKOD

BÁCSBORSOD

BATYÓHÓSTOR

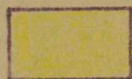
BÁCSMÁDARAS

KATYMAR

TALAJTANI TÉRKÉP.

8.sz. ábra.

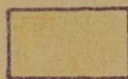
Jelmagyarázat:

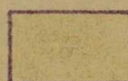
Meszes, szennyyes homok

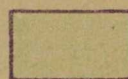
M, televenyes homok, ill. homokos vá

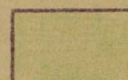
Meszes közepkötött vályog

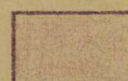
Meszes, erősen kötött vályog

Meszes agyagok

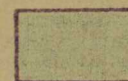
Meszes lap, tőzeg, kotu

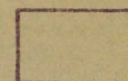
Termő szik

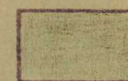
Jószakosan vízjárta

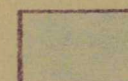
Erdő

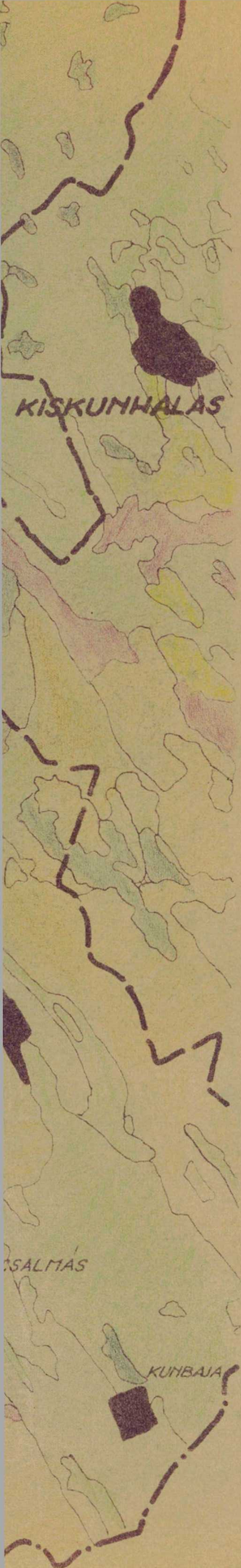
Esetleg termő szik

Vak szik

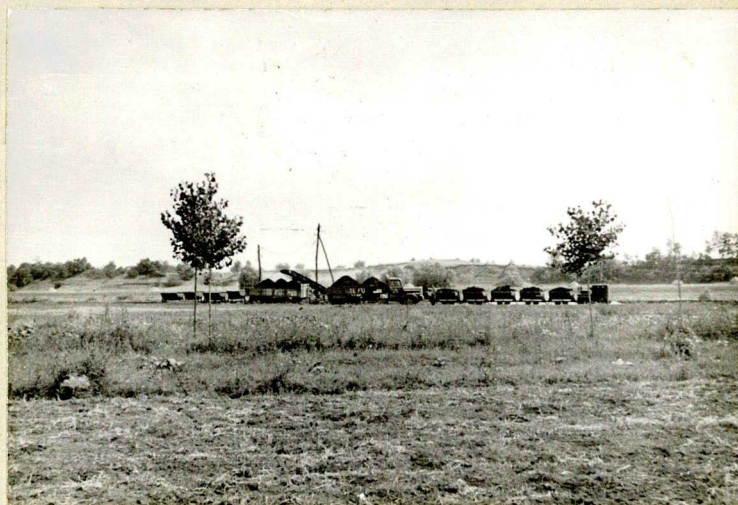
Vizek

Természetes növénytakarója és állatvilága az árterületek és homokhát mind nagyobb hasznosításával lassan elszigetelődik. Az árterületek növényzetét a Duna melletti galériás erdősor /fűz, nyár/, a holtágak növényzete /sás, káka, gyékény, nád, tavirózsa, hinár/ képezi. A töltések széleit pázsitfűfélék borítják, amelyet kaszálóknak is hasznosítanak. A gyakori jeges árvíz e területekben is kárt tesz. Jelentős hasznosítható anyaga a Duna óholocén fattyúágainak feltöltése során keletkezett tőzegtelepek. A Dunavölgyi Átekcsatorna mentén, a mélysik K-i oldalán sorakoznak a Nádudvar, Sükösd közötti magaspárt tövében. Általában 1-2 méteres tőzegrétegek képződtek. A tőzegtelepek, eltekintve a fedőrétegtől, -- ami 20-40 cm lehet, a felszínen vannak.

A nádat szabdattartásu sertés, szarvasmarha, juh-hodály, gyümölcs, dohánypajták fedésére használják.

A homokháti erdők kivétel nélkül mind telepitettek. Az akác telepítésére már 1739-ben tettek javaslatot, és 1769-ben Mária Terézia rendelte el.

10.kép: Tőzegtelep.

Az erdő telepítése -- tekintettel arra, hogy a mezőgazdasági területeket a jobb homokon alakították ki -- csak a kopárabb területeken történt. A homokháti erdőterületek megoszlása az érintett községeknél a következőképpen alakul:

Sükösd	953 ha	/Állami Gazdaság kezelésében
		377 kh./
Császártöltés	150 "	
Érsekcsanád	1200 "	
Hajós	3200 "	
Nádudvar	444 "	/Áll.Gazd.kezelésében 558 kh./

A homok fő faneme az akác. Érsekcsanád határában tölgyest is találunk, hajdani tölgyerdő maradványa. Fenyőfélék ültetését 30 évvel ezelőtt kezdték meg, nagyobb mértékben pedig a 3 és 5 éves terv időszakában. A kitermelt fát épület-, szerszám- és bognárfának használják. Az elegyetlen akácerdő a nagyvadra nem volt kedvező, de most már a tervek kapcsán az újraerdősítéssel visszakerült őshonos fák biztosították a szarvas és a vaddisznó életfeltételeit is. Az ártér mindig is nagyon kedvező volt a szarvas részére. Az 1956-os árvíz idején a területtel szembeni védettnek nyilvánított gemencei erdőből igen sok szarvas, őz menekült a jeges árvizzel e területre. A biológiai egyensúly nincs meg. /Parkas nem él itt/. Szorványosan találkozunk vadmacskával. Sok a róka. Érdekes madara e tájnak a feketególya. A vizenyős helyeken vadvadászok, gémekek és más vízimadarak is élnek. Kártevő állatai a szőlőnek, gyümölcsnek, vetéseknek a nyul, varjú, seregély. A szarvascsordák nagy károkat tesznek a kukoricásokban. Az Erdőgazdaság területei üzemi vadászterületek, annak kezelését az Erdőgazdaság és az Állami Gazdaság gyakorolja. Beékelt vadásztársasági területek is vannak a tsz-ek kezelésében. Az erdősítés további fejlesztésével a mikroklimatikus hatás növelhető. Igen fontos feladat, hogy a mezőgazdasági művelésű területek körül telepített erdőfoltokat erdősávokkal kössük össze a páratartalom növelése, a homokverés csökkentése /szélvédelem/, és nagyobb fatömeg előállításáért érdekében. /Méhészeti/.

11.kép: Akácerdő a homokon.

A természeti károk erősen kihatnak a mezőgazdasági termelésre. A jeges árvizek idején a jeges víz, de nagyobb kárt tesz a nyári árvíz /talajvíz/. A bennrekedt poshadó víz a magvakat és növényeket „befulladásal” fenyegeti, továbbá a kaszálók beiszapolásával tesz kárt. A sok szunyog az állatokat és az embereket állandóan izgatja. A homokon az aszály, az erős szél homokverést, a gyümölcsösökben a köd, jég, vihar, különösen virágzás és termőfélben lévő állapotban tesz kárt. Nagy feladatot jelent még az állati kártevők és a gyomnövények elleni védekezés is. /9. sz. melléklet: Erdő, talaj./

Összegezve elmondhatjuk, hogy az Állami Gazdaság természetföldrajzi körzete azok közé a területek közé tartozik, amely területeken komoly természetátalakító munka folyik. Az ember megjelenésével a dunamenti árterület lecsapolása, a homokhát futóhomokjának megkötése lehetővé tette emberi életközösségek kialakulását. Azok közé a területek közé tartozik, ahol az ember a természeti nehézségekkel küszködik, legyőzi azokat, és új képét formálja a tájnak. A homokot erdősítik, nagyszerű szőlő-, gyümölcskultúrát honosítanak meg. Az árterületen szántóföldi növénytermesztésre, állattartásra rendezkednek be.

A természet erői feletti harc a felszabadulás után fokozódott a szocialista átszervezéssel, a mind nagyobb arányú gépesítéssel, öntözéssel, műtrágyával és az élenjáró tudományos módszerek felhasználásával.

= = = = =

B./ A Gazdaság körzetének település-földrajza

A körzet területének benépesedését a honfoglalás előtti időkre visszanyúló feljegyzések igazolják. A füves puszták, temérdek vizek, a halászatra, vadászatra, legeltető /nomád/ állattenyésztésre adtak lehetőséget. Majd egyre növekvő mértékben a földművelés volt a terület lakosságának szinte kizárólagos foglalkozása mindaddig, amíg a törökök erőszakosan bele nem nyult a fejlődés menetébe. A későbbi időkben is igen sok újratelepítéssel találkozunk. A környező községek településrajza ezért igen érdekes képet mutat.

Érsekcsanád 1806-ban települt jelenlegi helyére. Lakói a Sárköz /Öcsény, Sárpilis, Decs, Bata, Szeremle/ néprajzi egységéhez tartozó magyarok.

A község lakóinak nyelve, népszokása, vérségi kapcsolatai egy eredetre vallanak. A múltban az érseki uradalom cselédei voltak. A lakosságra jellemző, hogy mindig szerette a szépet, és sokat adott a külsőségekre. Nevezetesen a ruházatukra.

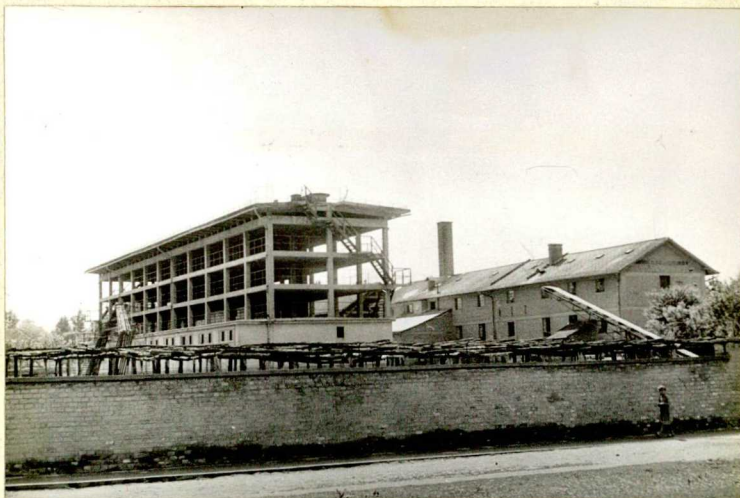
12.kép: Érsekcsanádi népviselet.

A maguk szötte szöttek az ország egyik legszebb népviseletét képezték, amely ma már kiveszőben van mind a nőknél, mind a férfiaknál. A jövedelmező foglalkozási ág a paprika, dinnyetermelés, valamint a konyhakerti növények termesztése, melynek értékesítésére szinte kínálkozik Baja város közelsége. A község területének nagy része - mintegy 65-70 - református csa-

lád kezén volt, és kb.ugyanannyi az 1-5 kh -dal rendelkező családok száma is. Nagymultu a csanádi híres bokrétások tánc csoportja. Népszokásaik közül a szőlőérés, a lakodalmas és leánykarikázó. Kulturális és szociális helyzetét a felszabadulás után a községi tervfeladatok szabják meg. 1959-ben tsz-i község lett.

Sükösd. Régi települési hely. Telepesei dalmátok voltak. Nyelvezetükkel, ruházódásukkal beleolvadtak a magyar népbe. A tihanyi apátság alapítólevele már 1055-ben említést tesz róla.

A XIV.században a bátmonostori Töttös család birtoka volt. A török uralom előtt a vízmellékes helyeken kerestek menedéket. A homokháti szőlőket csak nehezen művelhették a nagy távolság miatt. Az 1810-es években megkezdődött a lakosság fölfelé húzódása a magaspartra. Az előző évszázadokban a községbe települt rác és kisorosz telepeseket a nagyobb számú magyarság magába olvasztotta. A község fejlődése a felszabadulás után lassan eltünteti a régi elmaradottság nyomait mind építkezésekben, mind népszokásokban. A szántóföldeken főleg gabonaféléket, kukoricát termelnek. A szőlőterület majd teljes egészében régi telepítésű, amelyet elavult módszerekkel műveltek. Termelőszövetkezeti községgé alakulása után a korszerű agrotechnikát alkalmazzák. Az állattenyésztésben közepes szinten mozog. A gyümölcsstermesztésben főleg a kajszibarack, valamint a besztercei szilva honosodott meg. Jelentős jövedelemhez jutottak a

13.kép: Sükösd paprikamalom.

paprikatermesztéssel, amelynek feldolgozása a helyi paprikamalomban történik. A tőzégbánya, amely a község határában működik, tüzelőnek és fekáltrágyához termel jelentős mennyiséget. /40-50 munkás foglalkoztatnak évente/. A kézműiparok nyersanyagát a helyileg termelt len és kender biztosította. A község ivóviz-ellátása évtizedek óta szomorú képet mutatott. A vidék talaja jódszegény. Országos viszonylatban egyike a leggolyvásabb községeknek. 1960-ban tsz-i község lett.

14.kép: Sükösdí népviselet.

15.kép: Nádudvari pincék.

Nemesnádudvar 1431-től kezdve lakott hely.

Kezdetben szláv, majd később bajor svábsággal telepítették be a községet. A lakosság nagyrésze szőlőtermesztéssel foglalkozik, amelyről borpincéik is tanuskodnak. Még a legszegényebbnek is volt pincéje, a gazdagabb kettő-hárommal is rendelkezett. A felszabadulás utáni kitelepített 160 család helyébe délvidéki és felvidéki magyar telepes került. A felszabadulás előtt e terület részben egyéni, részben érseki tulajdonban volt.

A svábság megőrizte hagyományos népviseletét, népszokásait is. Ruhájuk környéki svábfalvak lakóitól eltérést mutatnak. Jókedvük kifejezésére jut a különféle népitáncaikban, játékaikban is. Jellemző morcsári betegség itt is a golyva, e vidék talaja is jódszegény. Ma a lakói szorgalmas dolgozói az Állami Gazdaságnak és a termelőszövetkezetnek. 1960-ban termelőszövetkezeti község lett.

16.kép: Nádudvari népviselet.

Hajós. Kb. 30 km távolságra fekszik Bajától. 1443-ban lakott hely volt, de a török utalom alatt elpusztult, majd Bussen és Tittelhoff svábokkal telepítették újra. A svábság szőlő- és szántóföldi növénytermesztéssel foglalkozott. Paprikatermő vidék. Népviselete eltér a nádudvari és császártöltési svábokétól. Jelentős részben érsek birtokon gazdálkodtak. A már betelepítés kezdetén is nagy kedvezményekkel indult svábság jó módban élt. Nagyszámu volt az 50-100 holdas, de nem volt ritka a 300 holdas nagybirtokos sem. A kitelepítés után felvidéki telepek foglalták el helyüket. Az ittmaradt svábság áll.

17.kép: Hajósi népviselet.

gazdasági és tsz-i dolgozó. 1960-ban tsz-i község lett.

Császártöltés lakóit I. Lipót császár Mecklenburgból telepítette be. „A császáriak töltést építettek az örjeg mocsarak között”, és ott éltek. Innen származik a falu elnevezése.

18.kép: Császártöltési népviselet.

A magasparti részen szőlőműveléssel foglalkoztak. Ma jelentős számú felvidéki telepes lakja. Az Állami Gazdaság területéhez csak egy kis rész tartozik a falu határából. 1960-ban termelőszövetkezeti község lett.

Összegezve e környék településföldrajzát megállapíthatjuk, hogy erősen nemzetiségi területről van szó. Magyar, szláv, sváb, délvidéki és felvidéki telepes lakja. A kitelepítés után ittmaradt svábság a három faluban más és más. A három német falu nagyon hasonlít a bácskai falvakhoz, de mivel környezetük egészen más, mint a bácskaiaké, jobban elütnek, s szomszédaik rovására jobban is gyarapodtak. Szorgalmuk közös, jellemző, de igényességben, népviseletben eltérnek. A svábság nyugatias földművelést és állattenyésztést folytatott gazdaságában, ezenkívül szőlőt termelt. A közös gazdaság megindulásával némi ellentétek voltak az őslakók és a telepesek között, de önálló tsz. alakulásával ez az ellentét kiküszöbölődött. Értének a szőlőműveléshez, a borkezeléshez, amit az Állami Gazdaság, és tsz. ilyen irányú foglalkoztatásokkal gyümölcsöztet is. Más telepesek, főleg a városokba vándorolva okoznak nagy munkaerőhiányt a tsz-eknek. A községek szoc. átszervezése aránylag gyorsan

megtörtént, 1960-ban befejeződött. Az átszervezést meggyorsította a meggyőzés, de még inkább az Állami Gazdaság jó példája. Megkönnyítette még a nagy- vagy középbirtokok jelenléte is. Erős tényező volt a korábban agrárproletár sorból felemelkedett, önállóvá vált parasztság ragaszkodása a soká áhított föld birtokolásához. Igaz, hogy a korábban majorokban élt cselédség földhöz jutva, a munkát jól fizető Állami Gazdaság szomszédságában hamarosan felismerte, hogy jobban jár, ha földjét az Állami Gazdaságnak felajánlva, ott vállal rendszeres munkát. Bizonyítják ezt az újonnan épült házak, berendezések, életmódjuk is.

Az Állami Gazdaság kialakulását a természet- és településföldrajzi helyzet mindenképpen elősegítette. A helyes kezdeményezés jó megoldást hozott, így a Gazdaság megalakulása óta tekintélyes helyet foglal el körzetében. Egyedüli nehézség, hogy földterülete hat község határában fekszik. Az egységesítés későbbi feladatot jelent, amikor is a tsz-ek olyan szintre emelkednek, hogy a községek területeiből arányosan lehet megosztani az ártér és a homokhát területeit. A jelenlegi szétszórtság a Gazdaság szervezésével kiküszöbölhető. Annyi bizonyos, hogy az Állami Gazdaság példája a többi termelőszövetkezetbe tömörül társas gazdaságnak, amit igazol a gazdaság állandó fejlődése, s ezzel párhuzamosan a jó jövedelmezőség. Területére nézve a harmadik helyet foglalja el a megye állami gazdaságai között. A munkások száma a szükségletnek megfelelő, nagy vonzóerő a környező falvak dolgozói számára.

1960. január 1-i állapot szerinti települési adatok.

Község	Terület kh	Ebből az Áll.Gazd. kezelé- sében	Népesség száma	Népsűrű- ség ₂ 1 km ²	Belterüle- ten lakók száma	Külterü- leten lakók száma	Tényleges szaporu- lat vagy fogyás	Áll. Gazd.- ban dolgo- zók száma
Érsekcsanád	10221	658	2310	39,3	2160	150	+ 1,4	60
Sükösd	15057	1712	4539	52,4	4374	165	+ 0,4	150
Nádudvar	11599	4978	3182	47,7	2837	345	- 9,4	314
Hajós	20351	6238	5611	47,9	4687	924	- 7,8	453
Ceászártöltés	14260	1073	4324	52,7	3513	811	- 7,4	280

C./ A Hosszuhegyi Állami Gazdaság fejlődés-története

Az Állami Gazdaság szervezése 1949-ben kezdődött. Kezdetben a gépesítés terén kezdetleges volt az állapot. Egy-két traktor s munkagép volt csupán. Kézierővel és kéziszerszámmal végezték a földművelést. 1200 kat.hold földterülete volt a meginduláskor, s Nemesnádudvari Állami Gazdaság néven indult. A termelés csak a szántóterületre szorítkozott. 1950-ben, mivel sok föld hevert parlagon, kb. 300 - 400 kh. szőlőt hasítottak ki részben a nádudvari, részben a hajósi területből. Ezután a gazdálkodás fő profilja a szőlőtermelés lett. Ekkor nevezték el Hajósi Állami Gazdaságnak.

A munkások létszáma 500 fő volt. Az állatállomány a földterülethez viszonyítva már megfelelő arányt mutatott. A földművelés gépesítése még mindig elmaradott volt, a munkák zömét igaerővel végezték.

1951-ben már tehenészsze is van.

19.kép: Központi iroda Sükösdön.

Az állatállomány állandóan növekszik: tehén 50, ökör 20, sertés 150 db. Ebben az évben már főagronómus irányítja az Állami Gazdaság termelését. A következő években -- az állatállomány fejlődésével -- szükségessé vált középfoku végzettségű állattenyésztő alkalmazása is. A nagyüzemi gazdálkodási forma még nem alakult ki. 1952-ben jött létre a Hosszuhegyi Állami Gazdaság, amely kifejezetten szőlőből profitál. Ekkor került Sükösd is az Állami Gazdaságba, -- így a terület ismét bővült. /3-400 kh. szőlő, 5000 kh.

szántó/. Komoly gondot fordítottak a gyümölcsstelepitésre is. /50 kh. alma/. Szükségessé vált az épületek felújítása a felszaporodott állatállomány és gépek elhelyezésére. 1953-ban jelentős összegeket fordítottak beruházásokra. Két kombájnt kaptak. Ugyancsak ebben az évben külön üzemegységek alakultak egy-egy vezetővel. Minden pozíciót megfelelő szakember töltött be. 1954-ben már az érsekcsanádi gazdaság is beolvadt az Állami Gazdaság területébe. A gyümölcs és szőlőtelepítés, valamint ezek felújítása tovább folyt. 1954-ben ismét ugrásszerű változások történtek, mivel a Gazdaság agrártudományi végzettségű vezetőt kapott a jelenlegi igazgató személyében. Az 1955-56-os évben nem sok változás történt. A gépi beruházások folyamatosak voltak, s ezzel párhuzamosan a munkások létszáma csökkent. A beruházásokban állattartási épületek, brigád-, ill. munkásszállások és szolgálati lakások is szerepeltek. Az állattenyésztés nagy lendületet vett, tehenek száma kb. 200, a sertéseké 500 db, ezen kívül ökröket és üszöket hizlaltak belfogyasztásra és exportra is. /NDK. Görögország, Törökország/. 1959-ben, amikor a sükösi komlótermeltető gazdaság beolvadt a Hosszuhegyi Állami Gazdaságba, az új területekkel növekedett Gazdaságnak így 8000 kh. földterülete lett. Az ez évben kapott 8-10 db modern traktor jelentősen megkönnyítette a munkát. Még ebben az évben egy hidraulikus francia prést vett a Gazdaság 500.000 Ft értékben. Új istállók és épületek is készültek. 1959-ben a környékbeli községek szocialista átszervezése folytán területeket vett át, és a Hildpusztai Állami Gazdaságnak területet és pincéket adott át. Ekkor a területe 6927 kh.- 1961-ben a Hildpusztai Állami Gazdaságot is a Hosszuhegyi Állami Gazdasághoz csatolták. E gazdaság közvetlenül a felszabadulás után a földreform során szétosztásra nem került érseki uradalom kis töredékén alakult. A Hildpusztai Állami Gazdaság szántó területe ebben az évben 400 kh., 60 kh. legelő,

30 kh. szőlő és 8 kh. komló. Ennek a kis gazdaságnak még 1945-ben csak 1 db rossz traktora, 1 db lova, 1 db ökre, 200-250 db birkája, 1-2 tehénből álló magyar „gulyája” és néhány sertése volt. Ilyen szegényen a környékbeli gazdáktól bérbevett igaerővel és gazdasági felszereléssel indult meg az élet ebben a Gazdaságban.

A régi uradalmi épületek ugyan megmaradtak, de azoknak is nagyobb része a földhözjutottak birtokában volt.

A gazdálkodás nagyon külterjes volt egészen 1948-ig. Időközben vásárolt ugyan a Gazdaság 3-4 pár lófogatot és beszerezte a legszükségesebb gazdasági felszerelést. 1948-tól Hildpuszta kezdett nagyüzemi formát ölteni.

A meglevő 8 kh. komlót és 30 kh. szőlőt felujtították, 40 kh. területen rizstermelést, 110 kh. területen aprómagtermelést folytatott a Gazdaság. Ebben az időben a Gazdaság területe 1200 kh. volt, gazdasági felszerelése is szaporodott. Már 2 traktora, 10 pár lova és 4 pár ökre volt. Az állatállománya még mindig kicsi, a kezdethez viszonyítva alig változott.

1949. tavaszán alakult meg a Hildpusztai Á.G.Nemzeti Vállalat. Eddig az Állami Gazdaságokat közvetlenül az F.M. irányította. A Hildpusztai N.V.megalakulásával a Duna-Tisza-közi Állami Gazdaság irányítását a N.V. vette át. Ebben az időben alakultak általában az állami gazdaságok. 1949-ben Hajóson földrendezés történt. Ennek következtében a Gazdaság területe 1500 kh-ra nőtt. Külföldről sertéseket kapott, majd ezt az állományt beföldi felvásárlással szaporítva, megteremtette a cornwall törzsállományt.

1949. őszén a Hildpusztai Á.G.N.V. trósztté alakult, és Kecskemétre költözött. 1950.január elsejével Hildpuszta önálló gazdasággá lett.

1950-51-52-ben a Gazdaság területe rohamosan nőtt. 1952. év végére területe 4150 kh., négy traktorral, 1 db vontatóval rendelkezett. Ez alatt az idő alatt nagy változás történt az állatállományban is. Bonyhád környékéről

teheneket és üszöket szállítottak a Gazdaságba. Bugacról és a környező gazdaságokból mintegy 1000 db juhot és 200 db csikót vásároltak. Állatállománya ebben az időben már 1050 számosállat.

1952-ben megszűnt a Nádudvari Állami Gazdaság, és a Hildpusztai Állami Gazdaságba olvadt. Ez év őszén a gazdaságok szőlőterületeiből külön szőlő- és gyümölcsstermelő gazdaságok alakultak. Ekkor csatolták a Hosszuhegyi Állami Gazdasághoz az érsekalmi szőlőterületet, valamint a Hajdi részt.

1952-53-ban már nagyüzem Hildpuszta. 150 kh. öntözésses kertészete, nemesített vetőmagtermesztése, 100 kh. gyümölcs-telepítése, kialakulóban levő szarvasmarha, sertés, juh- és lóállománya /törzsállat/ van. 1954-ben a Gazdaság már tul belterjes. A vetőmag, zöltség, aprómag és ipari növények mellett nem bírja megtermelni az akkor már veszélyesen megnövekedett állatállomány, 1191 számosállat, takarmányszükségletét.

1955-ben átadják a Hosszuhegyi Állami Gazdaságnak Sárközt, 1200 kh. területtel. Az állatállományt is csökkenteni kellett. Helyrebillent a gazdasági egyensúly. 1955-ben már elismert vetőmagtermelő- és törzsállattenyésztő Állami Gazdaság, amit bizonyítanak az évvégi mérlegek is. 1958-ban megszűnt a Császártöltési Állami Gazdaság, melynek egy részét /1418 kh terület, melyből 300 kh szőlő/, a Hildpusztai Állami Gazdasághoz csatolták. A terület ekkor 5900 kh. 1959-ben a Borforgalmi V.célgazdaságok születtek meg. Ezekből Hajós és a borotai rész került a Gazdasághoz 900 kh területtel, amelyből 400 kh szőlő. A hajósi tanácstól 300 kh területet vettek át, mellyel a földterülete 7200 kh-ra növekedett. 1955-56-os évben gépparkuk is kialakult. /7 db szántótraktor, 1 db 80-as lánc talpas traktor, 5 db Univerzál traktor munkagépekkel, 2 db öntözőtraktor, 2 db teherautó pótkocsival, 3 db kombájn, 4 db kévekörtő-aratógép/. A szükséges növényápoló- és munkagépek rendelkezésükre álltak.

1961. január elsejével a Hildpusztai Állami Gazdaság 7147 kh földterülettel olvadt be a Hosszuhegyi Állami Gazdaságba. Ezek a területek alkotják az összevont Gazdaság II.III.IV. sz. Üzemegységeit.

Az Állami Gazdaságok Igazgatóságának az összevonásra hozott intézkedése nagy jelentőségű. Olyan nagymérvű a fejlődés a gépesítésben, hogy minden lehetőség megvan a 2-3000 holdas táblák kialakításához. Ezentúl nemcsak 50-60 holdas táblán termelnek egy bizonyos növényfajtát. Az ezerholdas táblákon lehetőség nyílik arra is, hogy bizonyos növényt több éven keresztül ugyanazon a földterületen termelhesse-
nek. Az állami gazdaságok területének megnövekedése nagyban megkönnyíti az állattenyésztés összpontosítását is az eddig szétszórt istállórendszerrel szemben. Az új gazdaság gépei a gépállomáshoz hasonlóan tudnak dolgozni: egy-egy hatalmas területen időben lehet majd minden munkát elvégezni. Az összpontosítás másik jelentősége az, hogy nem lesznek szigorúan körülhatárolt üzemegységek, hanem a Gazdaság központjában a műszaki vezetők mellett néhány szakember irányít majd.

A Hosszuhegyi Állami Gazdaság felszerelésének megoszlása üzemegységenként.

Az Állami Gazdaság központi irodája Sükösdön van, de az üzemegységek külön-külön is rendelkeznek irodával.

I.sz.üzemegység:

/Nemesnádudvar/
üzemegységi iroda,
üzemi konyha, 2 szobás lakóház, 3 db.
1 szoba-konyhás lakóház 4 db, 2 db.
150 m³-es silógödör.

20.kép: I.sz.üe.Nádudvaron.

2 db 80 férőhelyes istálló, 4 db mélyfuratu kut, 1 db 120 vagonos komlószárító, 500 m²-es új pince /kb. 2000 hl befogadó képességű/, szőlőfeldolgozó és erjesztő.

Mellékmaiorok: 2 gyümölcsösomagoló, 1 db 46 férőhelyes istálló, 500 férőhelyes sertéshizlalda, 6 db szokványtanya, 1 kombájnszerű, 2 db 500 férőhelyes juhodály, 620 m² területű pince, 12 db /en Nemesnádudvaron van/.

II.sz. üzemegység: /Érsekhalom/ üzemegységi iroda pincézve /1500 kh befogadóképességű/, 1 ikerház szoba-konyhás, 2 db szoba-konyhás szolgálati lakás, 3 db 2 szoba-konyhás fürdőszobás lakás, 1 mozi, 1 szeszfőzde, 1 gyümölcsösomagoló, 30 férőhelyes lóistálló, 3 db sertésis-tálló, /52 férőhelyes fiaztató/, 1 csikóistálló, 4 db szoba-konyhás szolgálati lakás, viztorony szivattyúval, 2 mélyfuratu kut.

III.sz. üzemegység: /Császártöltés/ üzemegységi iroda, 1 étkező konyhával, 1 db 2 szoba-konyhás lakás, 7 db szoba-konyhás lakás, 1 db 100 férőhelyes szarvasmarha istálló, 1 db növendékmarha istálló, 40 férőhelyes lóistálló, 1 juhodály, 3 dohány-pajta, 60 fős munkás-

21.kép: II.sz.üe.Érsekhalom.

szállás /bognár-kovácsműhely/, 2 mélyfuratu kut. Mellékmaior: /Csetáj/, 1 présház /2 hidraulikus prés, cefrésző, boggyozó/, 1 db 2 szoba-konyhás lakás, kulturház, 2 vagonos góré, 30 férőhelyes lóistálló.

IV.sz.üzemegység:

/Hild/ üzemegységi iroda, üzemikonyha, óvodanapközi, kulturház, 7 db 2 szoba-konyhás, 32 db 1 szoba-konyhás lakás, tejház, 80 férőhelyes tehénistálló, 1 itatásos borjunevelő ellető, 2 lóistálló, 2 süldőnevelő, 5 dohánypajta, 2 góré - 25 vagonos, 60 vagonos magtár, kombájszérű, 3 garázs /bognár-kovácsműhely, gépjavitó, fűrésztelep/, 3 raktár, 5 mélyfuratu kut. Majorság: 2 szarvasmarhaistálló /60 férőhelyes/, 4 db 1 szoba-konyhás lakás, 1 db komlószárító, 3 birkahodály.

22.kép: IV.sz.űe. Hild.

Mellékmaior: 4 db 2 szoba-konyhás lakás, 3 db tehénistálló /80-as/, 1 db birkahodály.

V.sz.üzemegység /Szántópuszta/ üzemegységi iroda, 2 üzemikonyha, 3 brigádszállás 120 személyes, 23 db lakóház mellékhelyiségekkel, 370 férőhelyes tehénistálló, 120 férőhelyes mesterséges borjunevelő, 50 férőhelyes lóistálló, 200 férőhelyes sertésszállás, 1 db modern gépműhely, 44 vagonos magtár, 30 vagonos kukoricagóré, vágó-

23.kép: V.sz.űe. Szántópuszta.

hid, gépszín, anyag-
raktár, 3000 m² súly-
lyesztett melegágy,
3 db mélyfuratu kut,
11 szorványtanya la-
kóház, 3 km-es bekö-
tő kisvasut, 2 kom-
bájnszérű.

VI.sz.üzemegység:
/Érsekcsanád/ üzemeg-
séi iroda, 40 férőhe-
lyes brigádszállás, 1
db mélyfuratu kut, 60
férőhelyes szabadtar-

24.kép: VI.sz.űe.Érsekcsanád.

tásu marhaistálló, 100 férőhelyes épülőfélben levő marha-
istálló, 200 férőhelyes juhodály, kombájnszérű, 2 gyű-
mölcsescsomagoló, 1 db 10 vagonos góré, 5 db szorványtanya.

Az Üzemegységek villanyhálózattal ellátottak. A köz-
ponti iroda az üzemegységekkel rádió adó-vevőkkel tartja
a kapcsolatot.

Feldolgozó Üzemek:

a./ Szőlőfeldolgozó Üzem: Gépesített szőlőfeldolgozás fo-
lyik, 1959 óta francia présrel, amely 40 q szőlőt dol-
goz fel egyszerre 74 %-os kinyeréssel. 5500 hl befoga-
dóképességű a pince, szakosított pincemesterrel.

b./ Fűrészüzem: rönkfűrész, szalagfűrész, korongfűrész.

c./ Hordójavító részleg

d./ A Gazdaság jól felszerelt laboratóriummal is rendelke-
zik. Egy állandó beosztott dolgozója van.

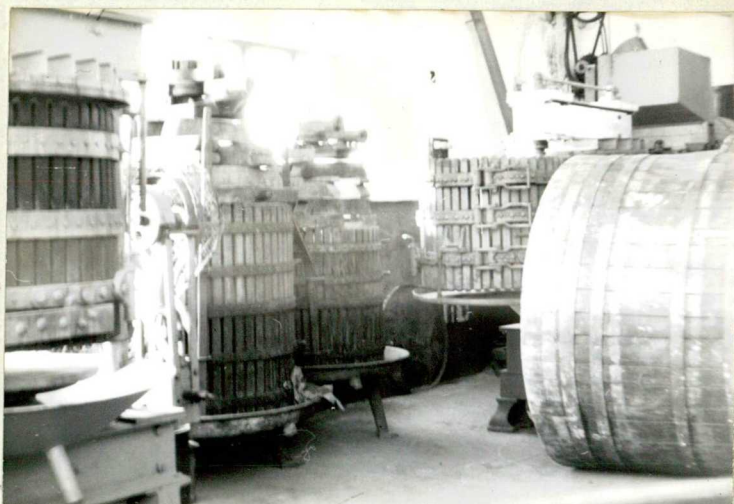
A laboratóriumi munkák a következőkre terjednek ki: a
gabonanedvesség, hl-súlymérés vizsgálatra, továbbá
bor,- pálinkaszeszfok, tejzsír, savfok, vegyszerek,
gyomirtószer, permetezőanyagok vizsgálatára. A la-
boráns Kertészeti Főiskolát végzett.

25.kép: Nagypince.

A munka szervezésének formái

A Gazdaság egy központból és hat Üzemegységből áll. Ezek növénytermesztési, szőlő, gyümölcs, komló-, és állattenyésztési brigádok között oszlanak meg. Az egyes munkavezetőkhez beosztott munkások munkacsapatokra /brigádokra/ oszlanak. A brigádvezető egy-egy táblán végzendő munkát ad ki. Megállapítja ennek normáját. A munkacsapatok ezt felméri, egyeztetik a brigádvezető felméréseivel. A brigádvezetők megkapják ágazatokon belül, munkafázisonként, hogy mennyi munka fordítható egy termékre és mennyi a költség. Ennek alapján ellenőrzik az önköltség alakulását, ami negyedévenként tör-

26.kép: Présház.

ténik.-

Az üzem vezetőségének száma, beosztása

A gazdasági vezetőség két részre oszlik: műszaki csoport 60 fő, ügyviteli csoport 47 fő. Ezekhez tartozik a kisegítő állomány 75 fő. A Gazdaság élén az igazgató áll. Az igazgató után a főagronómus, aki egyben igazgatóhelyettes, ügyviteli részről a főkönyvelő.

I. Műszaki csoport. A műszaki rész beosztottjai a hat üzemegység vezető. Ezekhez tartozik jelenleg 28 brigádvezető. A műszaki állományhoz sorolható az üzemgazdász, központi általános agronómus, központi állattenyésztő, állatorvos és ennek szaksegédje, építésvezető, gépészmérnök, pincevezető, erdész, laboráns.

II. Ügyviteli csoport.

a/ Főkönyvelő, alárendelt beosztott négy könyvelő, minden üzemegységhez egy üzemegységkönyvelő, pénzügyi előadó és egy számlavezető pénztáros. Ide sorolható egy adminisztrátor, két gépiró, egy gondnok, egy gépkocsi előadó, két központi rak-táros és az üzemegységek magtárosai.

b/ Bér- és munkaügyi rész:

egy vezető 18
beosztott bér-
elszámolóval
és két SZTK
ügyintézővel.

III. Kisegítő állomány:

Ide 75 fő tar-
tozik. Ez a
négy üzemi
konyhát ellá-
tó konyhasze-
mélyzet, gép-

HOSSZÚHEGYI ÁLLAMI GAZDASÁG
NEMESNÁDUDVAR

Hosszúhegyi Kadarka

MINŐSÉGI BOR

SAJÁT TÖLTÉS

KÜLÖNLEGES MINŐSÉG

27.kép: Borcimke.

kocsi vezetők, személyfogatosok, valamint a küldőnc és őrszemélyzet.

Az alkalmazottak végzettsége

A műszaki állományhoz tartozó vezetők közül egyetemi végzettsége tiz főnek, gazdasági akadémiai végzettsége három főnek, a többieknek technikai ill. mezőgazdasági szakiskolai végzettsége van. Az Ügyviteli csoport dolgozói nagyrészen érettségizettek, ill. képesített könyvelői végzettséggel rendelkeznek.

A dolgozók száma és összetétele

Az alkalmazottak száma 182. A munkások átlaglétszáma 1500 fő, ebből 850 állandó és 650 időszakos dolgozó. /Szűret idején ennél jóval több/. Az állandó jellegű dolgozóknek kb 12 %-a nő, az időszakosaknál 60 %-nál több a nő. A fizikai dolgozók száma függ a gépesítés fokától. Az állandó dolgozók egész évben foglalkoztatottak. Az időszakos dolgozók alkalmazása március 1-től november 1-ig tart. A Gazdaság dolgozói a nádudvari, hajósi, császártöltési német nemzetiségű, Dusnok szláv, Érsekcsanád, Sükösd magyar dolgozóiból tevődik össze. Annak ellenére, hogy több nemzeti-ségű a dolgozók összetétele, a szocialista együttélés életformája kialakult. A munkaerő vándorlása a korábbi években kb. 1959-ig nagy volt. Az utóbbi években nem igen beszélhetünk munkaerő vándorlásról. 1956. előtt Tiszántulról, de főképp a megyén belül volt munkaerő vándorlás. Ennek oka többféle: Állami Gazdaság, Erdőgazdaság, Kísérleti Gazdaság, bérezés, ellátottságbeli különbségek.

Kulturális és szociális létesítmények

Az Üzem egy modern berendezésű napközi-otthont tart fenn Nádudvaron 78 dolgozó gyermeke számára. Ugyancsak Hildpusztán napközit és óvodát 50 gyermek foglalkoztatására. Orvosi rendelő létesítése tervbe van véve. /Hildpusztán orvosi rendelő már van/.

Az üzemi balesetek száma minimális. A Gazdaság a távolabbi helyekről származóknak minden igényt kielégítő munkásszállásokat rendezett be. Befogadóképességük 150 fő, Hilden 60 fő. Az üzemi étkezdék száma 3, ill. Hilden 2. Az étkezők átlaglétszáma naponta 200-250. Dicséretet érdemel a berendezésük, példamutató a többi szocialista szektor számára. Rend, tisztaság uralkodik mindennütt.

28.kép: Ebédlő.

A dolgozók szociális helyzete lényegesen javult a multhoz viszonyítva. Megszüntették a nyitott, közös konyhás lakásokat. Ma már minden lakóépület konyhája köves, szobája padlós. A munkáslakások két szoba-konyhás beosztásuak. Fürdőszoba 18 lakásban van. Minden lakás vízvezetékekkel ellátott. A higiénikus követelményeknek teljes mértékben megfelelnek. A házak körül tisztaság, parkírozás látható. A dolgozók jövedelmének növekedését mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az 1952-től 64 lakóházat építettek.

29.kép: Munkásszállás.

A lakóházakban már a modernebb butorokkal is találkozunk. 5 dolgozónak személyautója, kb 60-nak motorkerékpárja van.

A Gazdaságnak két klubja /egy Hildén/, két mozija, hét televíziója, 26 rádiója van. A Gazdaság központjában klubhelyiség, rádió, televízió várja a munkásokat munka után. Üdülője az üzemnek nincs. Az üzem vezetősége a jól végzett munka eredményeként üdültetési akciót szervez az erre érdemes dolgozók részére. Az elmúlt évben 40 fő részesült üdültetésben. Külföldi jutalomüdültetésben, kiküldetésben: Szovjetunióban 11, NDK-ban 10, Csehszlovákiában 1 dolgozó vett részt.

Önálló kultúresoportja csak a Hild pusztai üzemrésznek van. Ez is a Kisz szervezeten belül működik. /Szinjátészó, zenekar/. Náduvaren egy nemzetiségi kultúresoport működik, mely az üzem 50-60 %-ából áll. A vezetője náduvári pedagógus. A csoport táncsal, énekkel, színdarabbal szórakoztatja a környék közönségét. Egyhetes dunántúli /Sopron, Fertőd, Rajk/ versenyen vettek részt. A dolgozók szórakoztatására szolgál még a kecskeméti Kátona József Tájszínház is, amely rendezvényeit a községek kulturotthonaiban tartja. Kulturális szempontból nagy vonzóerő Baja.

A Gazdaságban jól működik a sportkör is. A sportkör tagok száma 350. /atlétika, asztalitenisz, kézilabda, labdarugó szakosztályai vannak. A labdarugó csapat a bajai járási versenyen helyezést is elért.

Könyvtár. A Gazdaság könyvtáraiban található könyvek

30.kép:
Központi kulturterem.

száma kb. 6000 db. Ennek 60 %-a irodalmi és 40 %-a szak-könyv. A könyvtár a könyvállományát a MEDOSZ, valamint az igazgatói alap segítségével növeli. Az állandó olvasók száma 200 fő.

A Gazdaságban dolgozók mintegy 20 %-a látogatja a könyvtárat. A szakmunkások előszeretettel forgatják a szakkönyveket.

Párt. A párttagok száma a dolgozók létszámához viszonyítva aránytalanságot mutat. Ennek magyarázata, hogy a Gazdaság dolgozóinak zöme azokból a náduvari, hajósi emberek-ből tevődik össze, akiknek az anyanyelve német.

Bár a szocialista érzelem megvan bennük, ezt szóban és tetteben is igazolják, azonban a régi szülői környezet akadályozza őket a pártmunka elvégzésében. A fejlődést látják, és a közösség gondolatával egyet is értenek. Itt fokozottabb szervezőmunka vár a közösségek pedagógusaira. A pártszervezet tagjai sorában még csak a magyar nemzetiségüket találjuk. Általában a régi, elnyomó rendszer kiszolgáltatottjainak leszármazottjai, akik már önszorgalmukkal továbbképezték magukat, és mint szakmunkások dolgoznak az üzemben. /Traktorosok, szerelők, bognárok, stb./

A fiatalabb leányok még nem látják a végzett munka és az érte járó kereset szociális alapját. Nem tudják a munkaidőt a keresettel összeegyeztetni, és ebből a téves felfogásból téves következtetéseket vonnak le.

A párt politikájának eljuttatása a dolgozók körébe úgy történik, hogy az üzemegységekben tartandó termelési értekezleteken a pártvezetőség tagjai minden alkalommal megjelennek, és ott tájékoztatják a dolgozókat a pártfeladatokról, rendeletekről. A pártvezetőséggel szemben a dolgozók közvetlenek és megértők, a követelményeket teljesíthetőnek találják és végrehajtását szükségesnek látják. A pártvezetőségnek sokkal többet kellene a dolgozók között lennie. A pártvezetőség és az Állami Gazdaság vezetősége mindenkor összehangolt terv alapján dolgozik. A tsz-ek segítése is az Állami Gazdaság és a pártvezetőség közönszer-

vező munkája alapján történik. A szakvezetőség derekasan kivette részét a munkálatokból is. A jelenlegi párttitkár az egész Állami Gazdaság párttitkári teendőit látja el, emellett az V.sz.üzemegység vezetője is volt egy ideig.

KISZ. A KISZ szervezet a Gazdaságon belül csak a II. III.IV.sz. üzemegységben működik. Itt a 40 tagból álló szervezetben élénk mozgalmi élet folyik.

Az üzem többi fiatalja, a szomszédos községek bejáró munkásai a sükösdí, nádudvari, csanádi, hajósi, dusnoki KISZ szervezet tagjai. Munka utáni szabad idejükben, munkaszüneti napokon a községi KISZ szervezetet látogatják, azok rendezvényein, gyűlésein vesznek részt. A majorságok kialakulásával az egységesített KISZ alapszervezet megalakulása is várható.

Szakszervezet: Az állandó dolgozók 72 %-a, az időszakos dolgozók 80 %-a szakszervezeti tag. A szakszervezet vezetősége 17 főből áll. A szakszervezet 1949-ben alakult. Munkája kiterjed a munkaversenyek szervezésére, szocialista brigádok alakítására. Megszervezi a dolgozók segélyét, ezek javaslatát, folyosítását. A szakszervezeti segély esetenként 400-500 Ft-ot tehet ki./Üdültetési akció/. A szakszervezetnek kulturfelelőse is van. Aratás, cséplés, szüret befejezésekor a kulturfelelős a dolgozók részére műsor összeállításáról gondoskodik. A szakszervezet munkájába a tagok is bekapcsolódnak. Ezzel a jobb termelékenység elérését fokozzák. A szakszervezet vezetősége szakmai és ideológiai továbbképzésben vesz részt. Munkáját a Párt és a KISZ-szervezet irányító és szervező munkájával összehangoltan végzi. A szakszervezet, mint érdekvédelmi szerv átszövi az egész üzemi munkásság politikai, szociális, kulturális feladatait, munkáját.

A környék tsz-einek segítése

A környékbéli községek szocialista átszervezése 1960-ban befejeződött. A sükösdí határban négy, Érseksanádön

egy, Nemesnádudváron négy, Hajóson öt, Császártöltésen három tisz működik. Az első három községben működő tisz-eknek komoly segítséget nyújtott a Gazdaság vezetősége. Tavaszi vetőmag-szükségletüket a Gazdaság elégitette ki. Valamennyi tisz-nek szálastakarmány átadásával is segítséget adott. A műszaki dolgozók egy-egy kijelölt tisz-t patronálnak, sőt három tisz-nél, mint pártolótagok is segítenek.

Üzemlátogatás, tapasztalatcsere

Az üzem látogatása gyakori. A szomszédos, valamint távolabbi falvak tisz vezetői és tagjai sűrűn látogatják a Hosszuhegyi Állami Gazdaságot.

Az egyes állami gazdaságok közötti tapasztalatok kicserélésére az Állami Gazdaságok Igazgatósága tapasztalatcsere-napot tűz ki esetenként. Ezek a napok módot adnak arra, hogy a jól bevált módszereket átadják ill. átvegyék az egyes gazdaságok vezetői, amit azután üzemeikben továbbadnak a jobb terméseredmények, a jobb jövedelmezőség elérése végett a dolgozóknak.

Az üzemet iskolák, pedagógusok, műszaki dolgozók csoportjai, külföldi országok /Szovjetunió, NDK, Csehszlovákia, Bulgária, Jugoszlávia, Franciaország/ mezőgazdasági dolgozói látogatják. Főleg mérnökök, akik a modernebb mezőgazdasági gépeket és az általuk szállított gépek működését vizsgálják.

U j i t á s o k

Az üzem dolgozói több figyelemreméltó ujitást adtak be. Ilyen többek között a szervestrágyaszóró. Az Állami Gazdaság ujitása a komlóakasztó, amelyből többet készítenek. Ujitás a biogáz előállítás, amely a lakások fűtését szolgálja /kísérletek/, kombájnszerű gépesítése, gyümölcsfa-permetező, ultrahangos kísérletek a borkezelésre, a vörösbőr szinkinyerés meggyorsítása.

Az ujitások nagyban hozzájárultak az egyes munka-

folyamatok meggyorsításához és a termelékenység növeléséhez. Az újító dolgozók ezért elismerésben és jutalomban részesültek.

M u n k a v e r s e n y

Az üzem vezetősége az üzemágak szerint a növénytermesztés, az állattenyésztés, gyümölcs- szőlőtermesztési ágakon belül indított versenyt. Gazdasági szinten a munkaverseny teljesítése esetén a Gazdaság 7 - 8000 Ft prémiumot tűz ki. A munkaverseny értékelése a termények betakarítása után történik. A versenyek jó eredményeket hoztak, amit a cséplési eredmények és az állatszaporulat is mutat.

Az Állami Gazdaságok között megyei szinten folyó munkaverseny van. Nemzetközi viszonylatban versenyben áll a Hosszuhegyi Állami Gazdaság Bulgária egyik kijelölt gazdaságával. A közös kiértékelés tapasztalatcsere útján történik. Megyei versenyben a Hild-részleg kétszer nyert élüzem címet, a Hosszuhegyi Állami Gazdaság több ízben is kapott elismerő oklevelet.

Élenjáró dolgozók: Munkaérdemrendes dolgozó 3, Állami Gazdaság Kiváló Dolgozója 14, 10 éves Állami Gazdasági dolgozó 39, műszaki és 21 fizikai dolgozó.

Az üzem és az iskolák kapcsolata

Az Állami Gazdaság gyermekei az üzemegységhez közeleső iskolákban tanulnak. Így a VI.sz.üzemrészlegből Csanádra, az I.sz.üzemegységből Nádudvarra, a II. IV. sz.üzemegységből Érsekalmára, az V.sz.üzemegység gyermekei közül a központiak Sükösdre, az üzemrész-

31.kép: Élenjáró állattenyésztő.

legbeliek az izzápusztai tanyai iskolába járnak. Az V.sz. üzemegységből kisvasut beállításával /1956-57-ben épült/ történik az izzápusztai ált.iskolába a gyermekek szállítása. A Gazdaságnak ezzel az iskolával fenntartott kapcsolata jó. A tanítónő sűrűn látogatja tanítványaival mindkét üzemegységet, felhasználja tanításában a nagyüzemi gazdálkodás mintaszerűen vezetett kertészeti, állattenyésztési, növénytermesztési munkafolyamatait. Nemcsak a tanulóknak jelent ez nagy életszemléletet, hanem a tanítónőnek is továbbképzési lehetőséget biztosít a mezőgazdasági ismeretek elsajátításában. Itt már megvalósul az iskola és az élet, az elmélet és a gyakorlat összekapcsolása. Politechnikai oktatással kapcsolatos megbeszélések is folynak az iskola és az üzem között. A hildpusztai részleg az érsekhalmi iskolásoknak nyújt sok támogatást.

Az Állami Gazdaság dolgozóinak munkaideje kívánatosá tette, hogy Nádudvaron, - ahol a legtöbb dolgozó érdekelt - napközi otthont létesítsenek. Ehhez az Állami Gazdaság 50 %-os hozzájárulást biztosít.

A dolgozók továbbtanulása.

Az ált.iskola VII.

VIII.osztályát levelező tagozaton évente 12-14-en végzik. Középiskolában nyolcan tanulnak tovább. A Gazdaság nyolc főiskolásnak /gépész, kertész, agronómus/ és két középiskolásnak ad társadalmi ösztöndíjat. A Gazdaságban 20 ipari és 36 mezőgazdasági tanuló tanul. Az ösztöndíjasok az Állami Gazdaságban vagy a társgazdaságoknál nyernek majd elhelyezést.

32.kép: Napköziotthon
Hilden.

A dolgozók továbbképzését a szakfolyóiratok is biztosítják. Esti szaktanfolyamokat /traktoros/, a téli időszakban tartják. Az előadások színvonalát meghívott előadók és a szakvezetőség biztosítják. Általános ismeretterjesztő előadók Bajáról járnak ki. A dolgozók nagy számban és mély érdeklődéssel vesznek részt ezeken az előadásokon. A Gazdaság agronómusai a környék községeiben ezüstkalászos gazdátanfolyamokat is vezetnek. Az Állami Gazdaság üzemegységeinek iskolák építésével, kedvező feltételekkel hozzá kell járulnia a tanulás megkönnyítéséhez.

Összegezve megállapíthatjuk, hogy a dolgozók életszínvonalja állandó emelkedést mutat. A háztáji gazdálkodásból származó jövedelmük és a havi keresetük jó megélhetést biztosít. /Természetbeni juttatás $1/3$ részben, bérük $2/3$ -át pénzben kapják/.

Jól élnek. Nikli bácsi elbeszéléséből is kitűnik mindez: „40 hold földem volt, hajnaltól késő estig dolgoztam, de az adó elvitt mindent. Nem cserélném fel ezt a helyem a régivel!”

A kulturáltabb életmód is az új gazdasági életformát igazolja. Mindjobban megváltozik a falu életképe is. A mozgalmi élet /szórakozás, gyűlések, étkezés, napközi, óvoda, orvosi rendelő/ az új munkahelyek központjába helyeződik át. Ez érthető is, hiszen a munkába álló dolgozók gondtalan munkavállalásáról gondoskodik az Állami Gazdaság.

33.kép: Árvizes házak
Nádudvaron.

D./ Az Állami Gazdaság jellege, sajátos feladatai

A főprofil szőlő- és gyümölcsstermesztés, de mellette fejlett állattenyésztés, komlóstermesztés is folyik. A szőlő- és gyümölcsstermesztés három-három üzemegységben, a szántóföldi növények pedig több üzemegységbe vannak összpontosítva. Az üzem sajátos feladatát az exporttermelésben, a hazai szükségletek kielégítésében, a hazai üzemek nyersanyaggal való ellátásában jelölték meg.

A Gazdaság 1957-től a költségek szintjét 7-8 %-kal csökkentette, ami azt jelenti, hogy a termelési érték ennyivel magasabb volt a tervezettnél. Ez azt bizonyítja, hogy a Gazdaság termelési adottságait a jól szervezett munkával igyekeznek a legjobban kihasználni.

/10. sz. melléklet:

Az Állami Gazdaság területének megoszlása művelési ágak szerint./

34.kép: Gyümölcsös I.sz.
üe.-ben.

A terület megoszlása művelési ágak szerint

	1955-ben	1960-ban	1961-ben			
	Hosszuhegy	Hild	Hosszuhegy	Hild	Egyesített Hosszuhegyi A.G.	
	kh		kh		kh	%
Szántó	2166	2697	4601	3455	8056	55,7
Gyümölcs	617	---	453	601	1054	7,3
Ebből termő	---	---	60	92	152	---
Szőlő	572	---	421	873	1294	9,1
Ebből termő	---	---	295	539	834	---
Komló	---	---	54	85	139	1,-
Rét	---	913	121	547	669	4,6
Legelő	340	845	368	964	1332	9,2
Erdő	278	36	377	558	935	6,5
Egyéb	90	81	531	441	971	6,7
Összesen:	4063	4572	6927	7524	14451	100%

Az Üzemegységek területeinek megoszlása művelési ágak szerint:

	szántó	gyümölcs	szőlő	komló	rét	legelő	erdő	egyéb	Összesen kh
I.	1252	459	349	54	-	351	375	659	3496
II.	996	491	369	85	-	49	194	106	2290
III.	656	-	576	-	20	303	347	-	1902
IV.	1791	-	-	-	527	612	19	27	2976
V.	2650	-	-	-	122	-	-	159	2931
VI.	711	104	-	-	-	17	-	24	856
Összesen:	8056	1054	1294	139	669	1332	935	972	14451

A növénytermesztésben 753, az állattenyésztésben 188, gyümölcs-, szőlő-, komlóban 560 munkás dolgozik.

Az I. sz.üzemegységben 6 brigádvezető,

II. sz.	-"-	8	-"-
III. sz.	-"-	3	-"-
IV. sz.	-"-	5	-"-
V. sz.	-"-	2	-"-
VI. sz.	-"-	1	-"-

irányítja a munkát.

Növénytermesztés:

A talaj minősége szerint minden növényt a legmegfelelőbb helyen termesztnek.

Az árterületeken gabonaféléket, kapásokat, a homokterületen szőlőt, gyümölcsöt termesztnek.

A gabonafélék közül:

buzát, rozsot, őszi, tavaszi árpát. A kukorica vetéséhez hybridkukoricát használnak. A termelt cukorrépát az ercsi és kaposvári cukorgyárakba szállítják.

A szántóföldi növények érésideje:

buza	julius 1-től
rozs	junius 27-től
árpa	junius 30-tól
zab	julius 10-től
kukorica	szept. 15-től
burgonya	aug. 31-től

A növények vetése, ápolása, betakarítása tulnyomó részben gépi erővel történik. Kaszával való szarítás ritkaságszámbamegy ebben a körzetben. A kenyérgabona nagy részét minőségi vetőmagként adják el a szomszédos tisz-eknek.

35.kép: Szőlőtelep I.sz.üe.

36.kép: kertészet V.sz.üe.

Terméseredmények kh/q

	Buza	Rozs	Ősziárpa	Tavaszi árpa	Zab
1955. Hild	13,8	9,2	20,6	—	12,4
Hosszuhegy	12,3	6,7	14,2	—	8,7
Megyei Á.G.	11,-	8,4	15,2	8,8	8,2
1956. Hild	11,6	9,5	12,8	9,4	6,5
Hosszuhegy	10,3	9,1	10,3	4,1	14,6
Megyei Á.G.	10,4	7,1	11,1	6,-	9,-
1957. Hild	11,7	9,9	18,4	10,-	7,5
Hosszuhegy	9,6	6,8	14,9	—	5,6
Megyei Á.G.	11,8	8,1	15,5	10,7	8,-
1958. Hild	11,-	10,8	12,9	5,-	11,8
Hosszuhegy	8,8	7,5	13,-	10,4	8,-
Megyei Á.G.	9,8	7,-	12,5	6,-	7,1
1959. Hild	14,-	7,2	15,1	10,3	10,6
Hosszuhegy	14,7	8,7	18,2	10,2	9,2
Megyei Á.G.	13,9	9,-	16,1	14,2	9,8
1960. Hild	15,3	8,6	11,6	—	—
Hosszuhegy	16,-	8,25	17,5	—	14,7
Megyei Á.G.	13,9	9,9	14,9	15,9	11,7

Terméseredmények kh/q

	Kukorica	Burgonya	Cukorrépa	Lucerna
1955. Hild	14,3	62,-	178,-	15,4
Hosszuhegy	9,-	—	—	17,-
Megyei Á.G.	11,9	77,-	121,-	16,2
1956. Hild	8,9	41,7	116,-	22,1
Hosszuhegy	7,-	—	—	32,8
Megyei Á.G.	8,4	39,9	72,3	14,9
1957. Hild	6,1	53,6	142,-	26,1
Hosszuhegy	10,8	—	179,9	13,2
Megyei Á.G.	12,3	52,2	125,4	13,-
1958. Hild	11,1	39,2	90,9	10,5
Hosszuhegy	12,3	34,1	103,7	13,2
Megyei Á.G.	12,4	51,2	111,6	12,7
1959. Hild	14,2	60,2	169,9	13,7
Hosszuhegy	12,6	136,4	163,4	17,6
Megyei Á.G.	16,2	66,6	156,-	16,6
1960. Hild	21,4	91,-	240,-	21,-
Hosszuhegy	12,4	67,-	145,-	14,4
Megyei Á.G.	18,4	69,2	198,5	18,-

A táj nem volt gyümölcsstermesztő táj. A Hosszuhegyi Állami Gazdaság nagy telepítő munkájával a hasznavehetetlen homokterület termővé vált. Alma,- kajszi- és őszibarackfákat telepítettek. 1960-ban már termőre fordultak a fák.

A kertészetben 4 db 18 m-es melegház neveli a virágokat. A szőlőterület 90 %-a a kadarka, 10 %-a egyéb szőlőfajta. A felszaporodó szőlőterületekkel párhuzamosan gondoskodás történt új építésű pincékről. Jelenleg 20 pincében tárolják a bort. A hordók befogadóképessége átlagban 180 kh. A közeljövőben áttérnek a bor palackozására is. A szőlőtermés feldolgozása helyben történik. A bor értékesítését külföldre a MONIMPEX, a belföld részére a Borforgalmi Vállalat, kis mennyiségben az ÁG boltjai végzik.

Állattenyésztés

Attól eltekintve, hogy az Állami Gazdaság profilja a szőlő,- gyümölcs,- komlótermesztés, az állattenyésztési vonalon is tudja tartani a kívánt eredményeket. /Tej, gyapjú, stb termelésében/. Mind a hat üzemegységben folyik állattenyésztés.

37.kép: Borjunevelő I.sz.űe.

I.sz.űe.-ben: növendékmarha, juhtenyésztés, sertéshizlalás, csikónevelés, méhészet.

II.sz.űe.-ben: sertéstenyésztés, süldőnevelés, csikónevelés, méhészet.

III.sz.űe.-ben: tehenészet.

IV.sz. űe.-ben: tehenészet, juhtenyésztés, itatásos borjunevelés, növendékmarha nevelés,

V.sz. űe.-ben: tehenészet, itatásos borjunevelés, süldőnevelés, növendékmarha, - juhnevelés.

VI.sz.üe.-ben: marhahizlalás, növendék juhnevelés folyik.

A tenyésztett fajták: szarvasmarha: magyartarka, sertés: nagy, fehér sertés, Cornwall, juh: fésűs merinói, csikó: magyar félvér.

Az előhasi üszők közül sok kiemelkedő magas tejhozamu egyed is van. A 136-os gyömbér élősulya 650 kg, tejtermelése 300 napos laktáció idején 4576 kg. A 140-es Lenke élősulya 585 kg, tejtermelése 6286 kg. A 236-os Fürge 580 kg, tejtermelése 6349.

A nagyobb tejtermelési tehenek közül több tbc hajlamosságot mutat. /Pozitív tehenészet/. Kísérleti oltás a nyaktájékon történik. Daganat esetén reagált, s így pozitív eredményt mutat.

A negatív tehenészetben mesterséges megtermékenyítés is folyik.

A Gazdaság 25 db kocával indult. 1960. végén már 200 db törzskönyvezett kocát számolnak. A fehér hussertéseket svéd import kanokkal tenyésztik tovább azzal a céllal, hogy hosszutestű utódokat kapjanak.

38.kép: Szarvasmarhaistálló V.sz.üe.

39.kép: Sertések IV.sz.üe.

Nagy gondot fordítanak a trágya termelésére és kezelésére, hiszen a talajerő-visszapótlás elsődleges biztosítása csak ezután történhet. A sertéstrágyát a közeli tőzegbánya tőzegével keverik. Az állattenyésztés takarmánysszükséglete biztosított. Felhasználják a modern hizlalás minden kipróbált takarmányát, eredményét. A legelő, a rét aránya jónak mondható, csak hogy értéküket a savanyu fűvek erősen lerontják.

Az állatokat az egészségi követelményeknek megfelelő módon istállókban, ólakban tartják. Az állatok kezdettől fogva állandó állatorvosi ellenőrzés alatt állanak.

Súlyosabb elhullások nem történtek annak ellenére, hogy ellési bémulás, sertésorbánc, meghűléses megbetegedések is előfordultak az állományban. Az azonnali intézkedések megmutatták, hogy elhullás csak szorványosan fordul elő, ha az egészségügyi követelményeket megtartják.

40.kép: Legelésző lovak Hilden.

41.kép: Juhnyáj.

Állatállomány /db/

	Szervasmarha	Sertés	Ló	Juh
1955. Hild	519	1542	275	1502
Hosszuhegy	70	150	40	250
Megyei Á.G.	12585	50817	4817	16915
1956. Hild	503	1122	424	1220
Hosszuhegy	200	500	45	329
Megyei Á.G.	12699	42217	4262	19695
1957. Hild	483	1080	160	1593
Hosszuhegy	479	708	143	513
Megyei Á.G.	12417	47301	3556	24924
1958. Hild	525	1067	202	1540
Hosszuhegy	748	1121	247	507
Megyei Á.G.	12267	46401	3442	31115
1959. Hild	628	1694	216	1595
Hosszuhegy	724	833	212	1069
Megyei Á.G.	15473	44199	3241	38552
1960. Hild	516	1007	199	1645
Hosszuhegy	718	668	152	1720
Megyei Á.G.	16266	44050	2648	50329

A gépesítés foka, a gépek felhasználásának lehetőségei

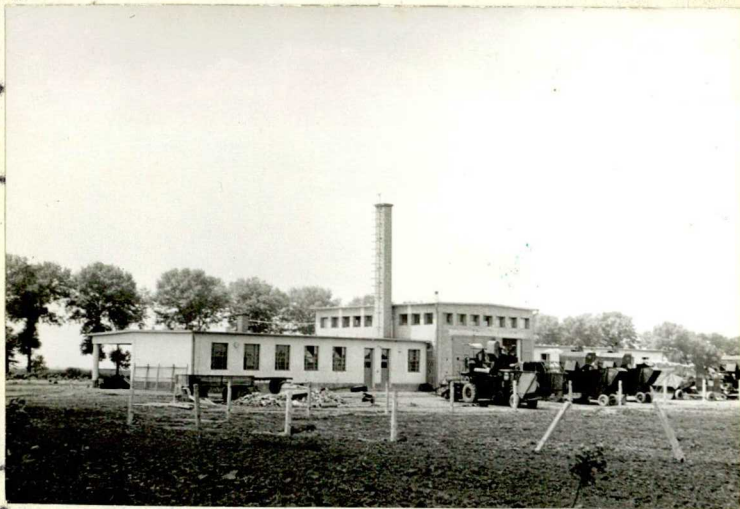
Az állami gazdaságok a legkorszerűbb mezőgazdasági üzemek, s bennük a gépesítés jóval előrehaladottabb, mint a mezőgazdaság egyéb területein. A gépesítésnek ez a viszonylagos magas foka kétségtelenül elősegíti a jobb terméseredmények, magasabb termésátlagok elérését, ami már számszerűen kimutatható a Hosszuhegyi Állami Gazdaságban is.

A gépesítés növekedésével ellentétben a munkáslétszám alakulása és növekvő a dolgozók keresete. 1957-ben 1970 dolgozója volt a Gazdaságnak, 1961-ben pedig 1500. A gépesítés fokozatos fejlesztésével a lófogatot lassan felszámolják. 1957-ben 132 kh-ra jutott egy lófogat, addig 1961-ben 207 kh-ra jut egy lófogat.

Régen, pl. a hildí üzemegység a fehér gulyájáról volt híres. A nagybirtokokon elvértve láthattunk traktort, mert akkor az emberi munkaerő olcsóbb volt, mint a gép beszerzése és üzemeltetése.

Az Állami Gazdaság körzetében Dusnok és Borotán gépállomás, Érsekcsanád, Süköd, Hajós, Császártöltés, gépállomás kirendeltségei segítik a tsz-ek munkáját. A Gazdaság nem szorul a gépállomás segítségére, sőt még a tsz-eknek is segítséget nyújt a talajmunkákban.

A gépi művelést az ártéren és homokon egyaránt befolyásolja a talaj és az éghajlat adottságai. Ahol a felszín homokos, ott speciális homokgépeket kellene alkalmazni.

42.kép: Géppark. /gépjavító/
V.sz.űe.

A homoki gépek aránya még rossz. A láncetalpasok hamar tönkremennek. /Nagyon drágák/. Jelenleg a Magyarországon gyártott UE - 28-as a homokon jól bevált, és sokat várnak még a D-4-K-70-es traktortól. /gyártás alatt/.

A domborzati viszonyok a talajmunkát nem gátolják. Vigyázni kell a homokimművelésnél, mert a felszínen levő humuszréteget fel lazítás után könnyen elhorджа a szél. Ezért a homokon az őszi mély szántást nem alkalmazhatják. Ezzel szemben a Duna mentén a gépi művelés nem okoz különös nehézséget. E-

43.kép: Aratás kombájnnal.

gyedül talán az őszi és a koratavaszi fagyok. A sok eső /vadvizek/ jelenthetnek akadályt.

	Összes szántó	traktorokból Univerzál	Egy szántó- traktor egységre jutó szántó kh.	Egy gépre jutó gabona kh.
	%	%		
1957.				
Hild	33	24	285	115
Hosszuhegy	51	27	274	146
1961.				
Hosszuhegyi Á.G.	25	75	241	120

A gabona aratását kombájnnal és aratógéppel végzik. A kombájnnak a legnehezebb munkától, az aratástól és a csépléstől mentesítik az embert, de ugyanakkor munkaerő megtakarítást jelent a csépléssel egy időben jelentkező barackszedésnél is, a gyomtalanításnál is.

A gépesítés további tökéletesítésével, a korszerű vetés és ültetéssel az univerzális traktorok kultivátorok alkalmazása még hasznosíthatóbb lesz. /1 kh.rigolozása 110-120 munkanapot vett igénybe egy embertől, de egy 80 lóerős lánc talpas traktor 2 kh-at forgat meg kb 230 ember munkáját helyettesíti egy nap alatt./

A szőlő egyéb gépi művelése kísérlet alatt áll, a gyümölcsösben pedig az UE-28-as gépekkel végzik a munkát.

A komló gépi művelése Holder-féle törpetraktorra már megoldott probléma. A növényvédelemben a vegyszeres gyomirtó szereket géppel szórják ki. A szállítás vontatóval

44.kép: Komlószedés.

45. kép: Komlószáritó
I.sz.üe.

történik, ami a homokon igen nagy jelentőségű a lófogattal szemben. /Távolság és kihordás mennyiségének aránya!/.

A gépek gyártmánya: az univerzálisak külföldiek, a Szuper Zetor szántótraktor nagy része is külföldi.

Tüzelőanyagok: a kombájnok és személyautók benzinnel, a szovjet és a magyar kombájnok egy részét /teherautó, traktor/ gázolajjal üzemeltetik.

A gépek felosztása:

I. 1. Könnyű, univerzális traktor: Holder /törpe/	6 db,
RSO - 09	7 "
UE - 28	3 "
Zetor-25 K	15 "
2. Nehéz univerzális traktor: Zetor-Super	16 "
Harz Diesel	11 "
DT - 413	3 "
Sz- 100	3 "
	/dózer/
3. Csepel teherkocsi: Pannonia traktor	8 db
II.1. Munkagépek: a/ talajművelők: eke	50 "
	tárcsa 19 "
	borona 220 "
	henger 25 "
b/ vetőgép: vetőgép	16 "
	burgonyavető 6 "
	kukoricavető 8 "
c/ célgépek: kombajn SzK-3.	4 "
	AC - 400. 6 "
	kukoricacsőtörő 1 "
d/ növényápolók: kultivátor	15 "
	permetezőgép 21 "
2. Egyéb betakarító gépek: aratógép	1 "
	gépakiemelő 2 "
	burgonyaszedő 5 "
	fűkaszáló 19 "

3. Szállítógépek: teherautó /távolsági/	8 db.
traktor /vontatásra/	14 "
személyautó	5 "
motorkerékpár	30 "

A szereszmok és gépek javítására minden üzemegységben van kovácsmühely. Az V.sz. üzemegységben pedig most épült egy nagy univerzál mühely Kovács, asztalos, bogvár, lakatos, villany-, vízvezeték stb szerelés/. 40 szakmunkást foglalkoztat. A gépek vezetéséhez /erőgépek/ vizegázott szakemberek állanak évenkénti felujitással rendelkezésre. /11.sz.mel-
léklet. Gépesítés az Áll.Gazdaság körzetében/.

46.kép: Magtár Hilden.

Növényvédőszerek, talajerő visszapótlás

A homok gyomnövénye a királydinnye, zsírosparéj, szulák, tarack. Ártéri agyagon vadrepce, acet, tarack, konkoly. A Gazdaságban e gyomnövények irtására új növényvédő szereket is alkalmaznak. Simazinnal és atrazinnal a kapásokat, dikonirttal a kalászosokat gyomtalanítják.

Az állati kártevők közül a répabarkó, lucernabogár, burgonyabogár, drótférgek ellen védekeznek. A szőlőben és gyümölcsösben molykártevők, pajzstetvek és gombabetegségek ellen permeteznek. Kowlónál metasytox és tinox védőszereket használnak.

A IV.sz. üe.-ben kísérletet végeztek az MV. 39-es kukoricával, amelyet öntöztek az Atrazinnal kezeltek.

Tábla területe:

77 kh.

A tábla talaja: középkötött vályog /néhány helyen szikes folt/,

Elővetemény:

Őszi árpa,

Vetési idő:

1960. április 19-22-ig

Vetőmag:

16 kg/kh.

1959. júliusában az őszi árpa aratása után a talajon 16 cm-es tarlóhántást végeztek. Augusztusban 240 q istállótrágyát terítették ki Roboter trágyaszórógéppel, amelynek a tetejére még műtrágyát szórtak. Az istállótrágyát és a műtrágyát a Roboter gép munka közben egyenletesen összekeverte és szétterítette. Kh-ként 200 kg P; 100 kg N, 90 kg K alapműtrágyát szórtak ki, összekeverve a 240 q istállótrágyával.

47.kép: Gépi permetezés.

Az istállótrágyát 28-30 cm mélyen leszántották. Mélyebben azért nem szánthatták, mert a tábla altalaja kissé szikesedésre hajlamos. A tavaszi simítózás után a talajt megtárcsázták. A tárcsázást a vetés előtt újra megismételték, mivel a tábla erősen gyomosodott. A szemenkénti vetést TUD - 6-os géppel praemulgensen végezték. Az atrazin permetezése a vetéssel egy időben történt, circulációs permetezővel, amely a vetőgépre volt felszerelve. Egy kh-ra 800 l vízhez 4,5 kg atrazint adtak, és az így elkészített permetlé-szuszpenziót permetezték ki.

Cimerhányás előtt 30 mm csapadéknak megfelelő permetező öntözést végeztek, amelyet megismételtek a csököpződés kezdetén. Tehát összesen hét alkalommal kapott 60 mm csapadéknak megfelelő vízmennyiséget a tábla.

Termésátlag májusi morzsoltban: 35,12 q/kh volt.
Az V.sz.üzemegységben vetett 1000 kh kukoricaterületet öntözik, a vegyszeres gyomirtószert repülőgépről szórják le.

A talajerővisszapótlás szervesztrágyával és műtrágyával történik. 1960-ban 2500 vagon szervesztrágyát és 360 vagon műtrágyát szórta ki. A nitrogén, kálium, foszforműtrágyát használata a leggyakoribb. Beszerzésük: foszfor hazai, nitrogén egy része külföldi, a kálium mind külföldi.

A műtrágyák hatását kísérleteken keresztül állapítják meg.

Kísérleti növények: fűszerpaprika és kenyérgabona. A fűszerpaprikánál 4 kh parcellákban folyik kísérlet. Végeznek még szőlőkben, gyümölcsösökben és komlóban kísérleteket.

U t a k: A Gazdaság területén bekötöt csak Hildpusztára /IV. üe./ van. A Baja-budapesti országut az V.sz. üzemegységet érinti. /1926-ban épült/. Ennek az üzemegységnek egy részét kievasut köti össze a kövesuttal.

A Kecskemét-Baja közötti országut az I.II.III.IV.sz. üzemegységeket érinti.

Tekintettel arra, hogy a Gazdaság területén épített ut nincs, - földutakon közlekednek,- a Gazdaság nagy súlyt fektet arra, hogy a területén lévő dűlőutakat, kocsitakat állandóan járható állapotban tartsa. Ezt a traktoros munkagépekkel, tárcsa, fogas, gyűrűshengerrel tartja karban. A homokos területen a főbb közlekedési dűlőutakat részben

48.kép: Szórófejes öntözés.

dózerolással /földgyalu/ tesszik járhatóvá.

A legközelebbi vasuti megálló 10-20 km-re van az egyes üzemegységektől, /Baja-Kalocsa-Kecel/, ami a termékek elszállítását, trágya és műtrágyaszállítást rendkívül megnehezíti, megdrágítja. Az 1958-ban megindult vasutpótló forgalommal ez a probléma nem oldódott meg, mert főleg személyszállítással foglalkozik. A termények szállítását nem vállalja. Pedig kívánatos lenne vasutvonal, amely a két legnagyobb üzemegységet érintené.

A hajóállomás az érsekcsanádi üzemegységhez /VI.sz./ mintegy fél km-re van mindössze.

49.kép: Élenjáró gyümölcsosztályozó.

A termények értékesítése

A Gazdaság az igazgatóságon keresztül értékesítési tervszámokat kap az egyes állami vállalatok részére. A belföldi értékesítést közvetlenül a szerződött állami vállalatok bonyolítják le. /Tejszövetkezet, Vágóállatforgalmi, Terményforgalmi, Magtermelő- és Vetőmagellátó Vállalat, Konzervgyár, Földművelésszövetkezet, a M.É.K-en keresztül.

Az export-szállításokat az Állami Gazdaságok Kereskedelmi Irodáján keresztül bonyolítják le. Gyümölcsnél a Hungarofrukt, bornál a Monimpex közbeiktatásával. Külföldi viszonylatban az export gyümölcsöt a helyszínen rakja be a Gazdaság Camion hűtőkocsikba és közvetlenül a külföldi állomásokba szállítják. /Ausztria, Csehszlovákia, N.Sz.K. N.D.K. alma, őszibarack, kajszibarack, csemegeszőlő, bor/.

Belföldi szállítmányokat vagonokban szállítják Baján keresztül a megjelölt helyre. Terményeket a gazdaságban

nem dolgoznak fel, kivéve a pálinkát és a vetőmagtisztítást.

A nemesített, fémzárolt vetőmagot exportálják, jelenleg Angliába.

Külföldre közvetlen kapcsolat nincs, csak a Monimpex, Hungarofrukt és AKBR-en keresztül történik az értékesítés.

Az üzem hízómarhaállománya csaknem egészben exportálja, főleg Görögországba, N.Sz.K. N.D.K.-ba, Ausztriába és Olaszországba. Pecsényebáránnyal, juhot Görögországba szállítják.

Külföldön igen elégedettek a szállított termékek minőségével, amit igazol az évente növekvő export is.

1960-ban már 30 vagon barackot exportáltak. Az elmúlt években szilvát, dinnyét, almát szállítottak külföldre. A külföldi vevők személyesen jönnek el és kötik meg a felvásárlási szerződéseket. A vámtiszt által átvizsgált termékeket a határon már nem vizsgálják, ezzel gyorsul a szállítás.

/12.sz.melléklet. A Hosszuhegyi Á.G. terményeinek értékesítése/.

50.kép: Barackszedés.

51.kép: A gyümölcs szállítás.

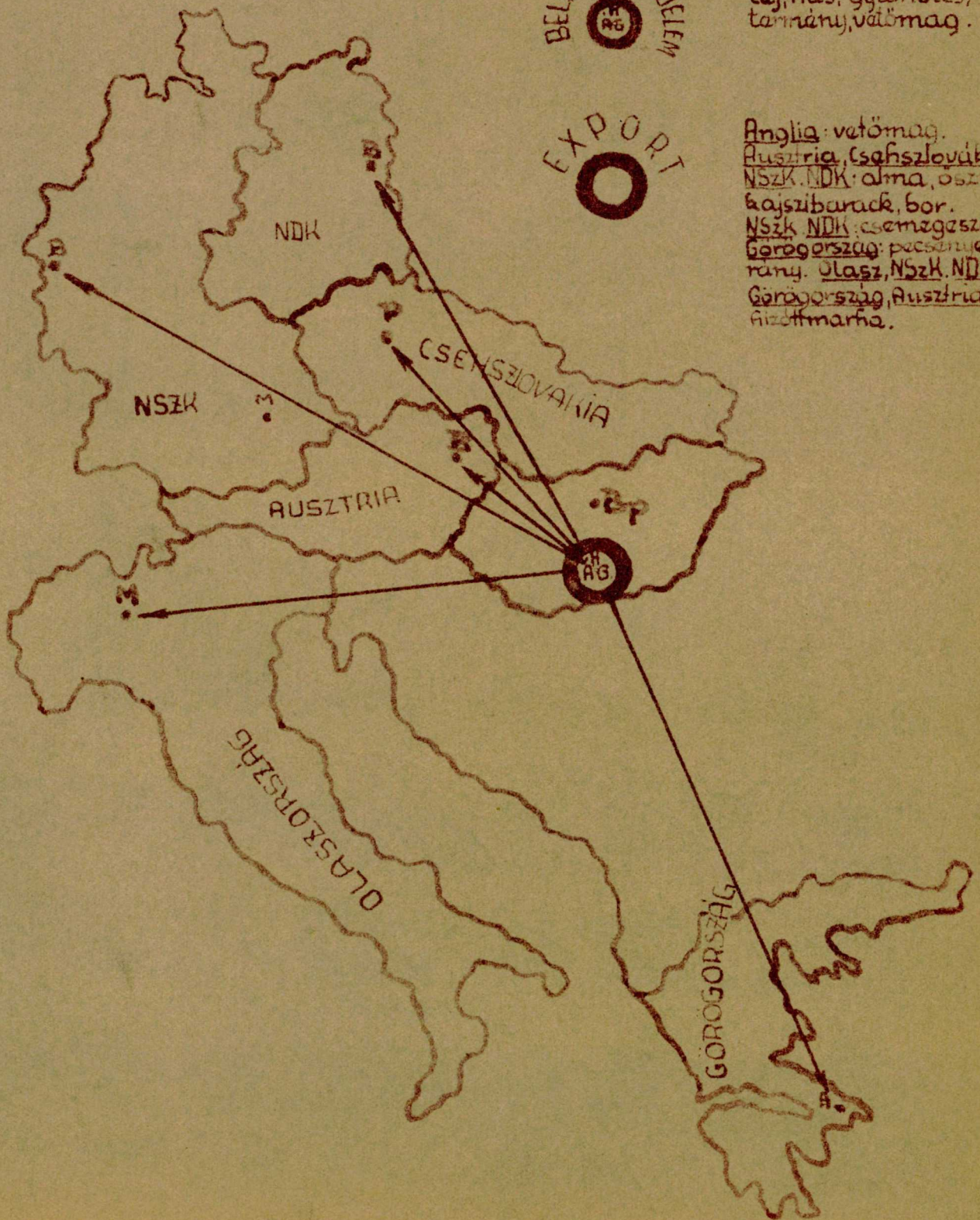
A HOSSZÚHEGYI ÁLL. GAZDASÁG TERMÉNYEINEK ÉRTEKESÍTÉSE

BELKERESKEDELEM

tej, hús, gyümölcs,
termény, vetőmag.

EXPORT

Anglia: vetőmag.
Ausztria, Csehszlovákia,
NSZK, NDK: alma, őszibarack,
szőlő, bor.
NSZK, NDK: csemeszőlő.
Görögország: pecsenyebárány.
Olasz, NSZK, NDK.
Görögország, Ausztria:
Aizoffmarha.

Összefoglalás: Az új nagygazdaságnak elsősorban három fontos szerepet kell betöltenie:

- 1./ A termelőszövetkezeteknek példát kell mutatniuk mint mezőgazdasági nagyüzemek.
- 2./ Elő kell segítenie a mezőgazdaság ellátását minőségi vetőmagokkal és tenyészállatokkal.
- 3./ Alacsony önköltséggel termelt nagymennyiségű árut kell adnia a népgazdaságnak.

Az idei termelési feladatokban ezek a célkitűzések kifejezésre jutnak. Az idén a népgazdaságnak a terv szerint kenyérgabonából 23,498 q, cukorrépából 29,860 q, borból 10,700 liter, almából 5,120 q, hizott marhából 2,538 q, hizott sertés 1,635 q, tenyészakocából 1,160 q, tejből 1,294,000 liter, stb. kell termelnie.

E feladatok sikeres végrehajtása új gondok elé állítja a Gazdaság vezetőit. Más módszereket kell alkalmazni, mert a kis gazdaságokban alkalmazottak a nagygazdaság előrehaladását bizonyos mértékben gátolják.

Elsősorban a szántóföldi termelés szerkezetén kell változtatni. A korábbi évektől eltérően kevesebb kultúra termesztésével olyanok kerülnek előtérbe, amelyek az üzemi és közgazdasági viszonyoknak legjobban megfelelnek.

Az összevont Állami Gazdaságban már az első évben nagyobb területen - un. többen - termelik meg a növényféléseket. Ez lehetővé teszi a termelőeszközök gazdaságosabb kihasználását, és a termeléssel összefüggő különböző költségek csökkentését. Egyes munkák elvégzésére ilyen módon komplex brigádokat hozhatnak létre, amelyekkel szintén jelentős önköltségsökkentést érnek el.

A szántóföldi művelésre kevésbé alkalmas homokos Nemesnádudvar környéki területekre a gyümölcstermesztésen kívül jól jövedelmező szőlőt és komlót ültetnek. A csemege-szőlő elültetésével 2000 kh szőlője lesz a Gazdaságnak.

A szőlőterületek növelése a régi „kadarka-vidék” felújítását is célozza. A komló termőterületét 20 kh-dal növe-

lik, így 160 kh komló országos viszonylatban is jelentős helyet foglal el. A gyümölcsstermesztés területeinek növe-
lésével a jónak ígérkező őszibarackos - telepítést kell
tovább szorgalmazni.

A Gazdaság vezetősége nemcsak a növények elültetésé-
ről, hanem a növények számára szükséges műtrágyáról és nö-
vényvédő szerekről is jó előre gondoskodik.

Az állattenyésztésnél is az volt a jellemző eddig,
hogy egy termelőegységnél sokféle jószág volt elhelyezve.
A telepek járulékos beruházásának hiánya és annak takarmány
ellátása sok gondot okozott és a termék előállítását drá-
gitotta. Irányelv legyen az, hogy egy termelőegységnél egy
állatfajta legyen elhelyezve, ezzel a takarmányellátás és
egyéb költségtényezők gazdaságosabban oldhatók meg. Minél
nagyobb hasznot hajtó törzskönyvezett állatokat kívánnak
tenyészteni. Elsőrendű feladatnak mutatkozik az istállók
építése és az állattenyésztés minél magasabb foku gépesi-
tése, de nem utolsó sorban a megfelelő takarmánybázis biz-
tosítása.

A legtöbb műveletet már géppel végzik. A borászat gé-
pesítése folyamatban van. 1959-ben épített „új pince” nagy-
teljesítményű prégépekkel van ellátva.

A szociális és
kulturális létesít-
mények a dolgozók
jobb ellátását cé-
lozzák. Ezen a té-
ren is megnyugtató
a helyzet.

Az állami Gaz-
daság vezetősége jól
látja és ismeri ten-
nivalóit, s ez már
elég biztosíték ar-
ra, hogy ezek a ter-
vek meg is valósuljanak.

52.kép: Épül az „új pince”.

A dolgozók munkához való viszonyát mi sem bizonyítja jobban mint az, hogy a tervfeladatként kapott 6 és 1/2 millió forintot a Gazdaság vezetősége 12 és 1/2 millióra emelte fel, a taggyűlés pedig 14 és 1/2 milliót szavazott meg.

A Hosszuhegyi Állami Gazdaság is azokhoz a szocialista szektorokhoz tartozik, amelyek a természetföldrajzi adottságokat jól felismerve alakítják ki a termelés leggazdaságosabb módszereit.

Ennek a Gazdaságnak a dolgozói is azon fáradoznak, hogy minél jobb és több terménnyel emelje a magyar nép életszínvonalát, a külföldi mezőgazdasági érdekeltségeink előtt továbbra is öregbítsék a magyar mezőgazdasági termékek hírnevét.

+ + + + +

I r o d a l o m

1. Asztalos-Sárfalvi: A Duna-Tisza köze mezőgazdasági földrajza 1960. AK.
2. Babos Imre: Magyarország táji erdőművelésének alapjai. Kk. 1954.
3. Erdei Ferenc: Futóhomok. 3. kiadás 1957.
4. Láng Sándor: Természetföldrajzi megfigyelések Sükösd környékén. 1958. Földrajzi közl.
5. Magyar P.: Alföldfásítás. 1960.
6. Pest-Pilis-Solt vm. monográfiája.
7. Pécsi-Asztalos: Magyarországi Duna-völgy kialakulása és felszíne - alaktana. AK. 1960.
8. Statisztikai Közlemények.
9. Szabó Sándor: Magyarország földrajza. 1954.
10. Meteorológiai megfigyelések. Baja - Kalocsa.
11. Vízügyi Igazgatóság közleményei.
12. A Hosszuhegyi Áll. Gazdaságban és környékén tett megfigyelések, gyűjtések.

M e l l é k l e t e k :

a./ Térképek:

1. Régi térkép Sükösd körzetéről /1910-es évekről/.
2. Közigazgatási határok a Hosszuhegyi Áll. Gazdaság körzetében.
3. Láng S.: Geológiai térkép Sükösd körzetéről.
4. Meteorológiai grafikon. /Hőmérséklet, szél, csapadék/.
5. Belvizrendezés a Sárközben 1883-ban.
6. Belvizrendezés 1958-as állapot szerint.
7. Vízszintingadozás Sükösd körzetében.
8. Talajtérkép /Kreibig-féle/ Sükösd körzetéről.
9. Erdősítés, talaj.
10. Az Áll. Gazdaság területeinek megoszlása művelési ágak szerint.
11. A gépesítés helyzete a Hosszuhegyi Áll. Gazdaságban és körzetében.
12. A Hosszuhegyi Áll. Gazdaság exporttérképe.

+ + + + +

b./ Fényképek:

1. kép: Kecel-bajai magaspart Hildpusztánál.
2. kép: Ártér Hildpusztánál.
3. kép: Ebtófok Érsekcsanádnál.
4. kép: 1956-os árvíz.
5. kép: Hajóállomás Érsekcsanádnál.
6. kép: Halastó, viziszárnystelep.
7. kép: Szivattyutelep. Érsekcsanád.
8. kép: Homokhátak I.sz.ű.e.
9. kép: „Dózerolás”.
10. kép: Tőzegtelep.
11. kép: Akácerdő a homokon.
12. kép: Csanádi népviselet.
13. kép: Sükösdí paprikamalom.
14. kép: Sükösdí népviselet.
15. kép: Nádudvari népviselet.
16. kép: Nádudvari pincék.
17. kép: Hajósi népviselet.
18. kép: Császáröltöztési népviselet.
19. kép: Sükösdí központi iroda.
20. kép: I.sz.űe. Nádudvar.
21. kép: II.sz.űe. Érsekhalma.
22. kép: IV.sz.űe. Hildpuszta.
23. kép: V. sz.űe. Szántópuszta.
24. kép: VI.sz.űe. Érsekcsanád.
25. kép: Nagypince.
26. kép: Présház.
27. kép: Borcimke.
28. kép: Ebédló.
29. kép: Munkásszállás.
30. kép: Központi kulturterem.
31. kép: Elenjáró állattenyésztő.
32. kép: Napközittthon Hilden.
33. kép: Árvizes házak Nádudvaron.
34. kép: Gyümölcsös I.sz.űe.-ben.
35. kép: Szőlőtelep I.sz.űe.-ben.
36. kép: Kertészet V. sz.űe.-ben.
37. kép: Borjunevelő I.sz.űe.-ben.
38. kép: Szarvasmarhaistálló V.sz.űe.
39. kép: Sertések IV.sz.űe.
40. kép: Legelésző lovak Hilden.
41. kép: Juhnyáj.
42. kép: Géppark /Gépjavitó/ V.sz.űe.
43. kép: Aratás kombájnnal.
44. kép: Komlószedés.
45. kép: Komlószáritó I.sz.űe.
46. kép: Magtár Hilden.
47. kép: Permetezés.
48. kép: Szórófejes öntözés.
49. kép: Elenjáró gyümölcsosztályozó.
50. kép: Barackszedés.
51. kép: Gyümölcsszállítás.
52. kép: Épül az „új pince”.

T a r t a l o m j e g y z é k :

Előszó.....	1
Bevezetés.....	2
A./ A táj földrajzi helyzete a Duna-Tisza között	4
A Hosszuhegyi Áll.Gazdaság körzetének természetföldrajzi képe.....	5
Felszín.....	5
Éghajlat.....	7
Vízrajz.....	12
Talaj.....	16
Természetes növényzet és állatvilág.....	19
B./ A Gazdaság körzetének településföldrajza.....	22
C./ A Hosszuhegyi Áll.Gazdaság fejlődéstörténete	29
A Hosszuhegyi Áll.Gazdaság felszerelésének megoszlása üzemegységeként....	33
A munka szervezésének formái.....	37
Az üzem vezetőségének száma, beosztása.....	38
Az alkalmazottak végzettsége.....	39
A dolgozók száma és összetétele.....	39
Kulturális és szociális létesítmények.....	39
Könyvtár.....	41
Párt.....	42
KISZ.....	43
Szakszervezet.....	43
A környék tsz-ének segítése.....	43
Üzemlátogatás, tapasztalatcsere.....	44
Ujitások.....	44
Munkaverseny.....	45
Az üzem és az iskola kapcsolata.....	45
D./ Az Áll.Gazdaság jellege, sajátos feladatai...	48
Növénytermelés.....	50
Állattenyésztés.....	53
A gépesítés foka, a gépek felhasználásának lehetőségei.....	57
Növényvédőszeresek, talajerő visszapótlás.....	61
Utak.....	63
A termények értékesítése.....	64
Összefoglalás.....	65
Irodalom, ábrák, képek -- jegyzéke.....	69-70.
Tartalomjegyzék.....	71

= = = = =

